


DE HELIA ARTISTA

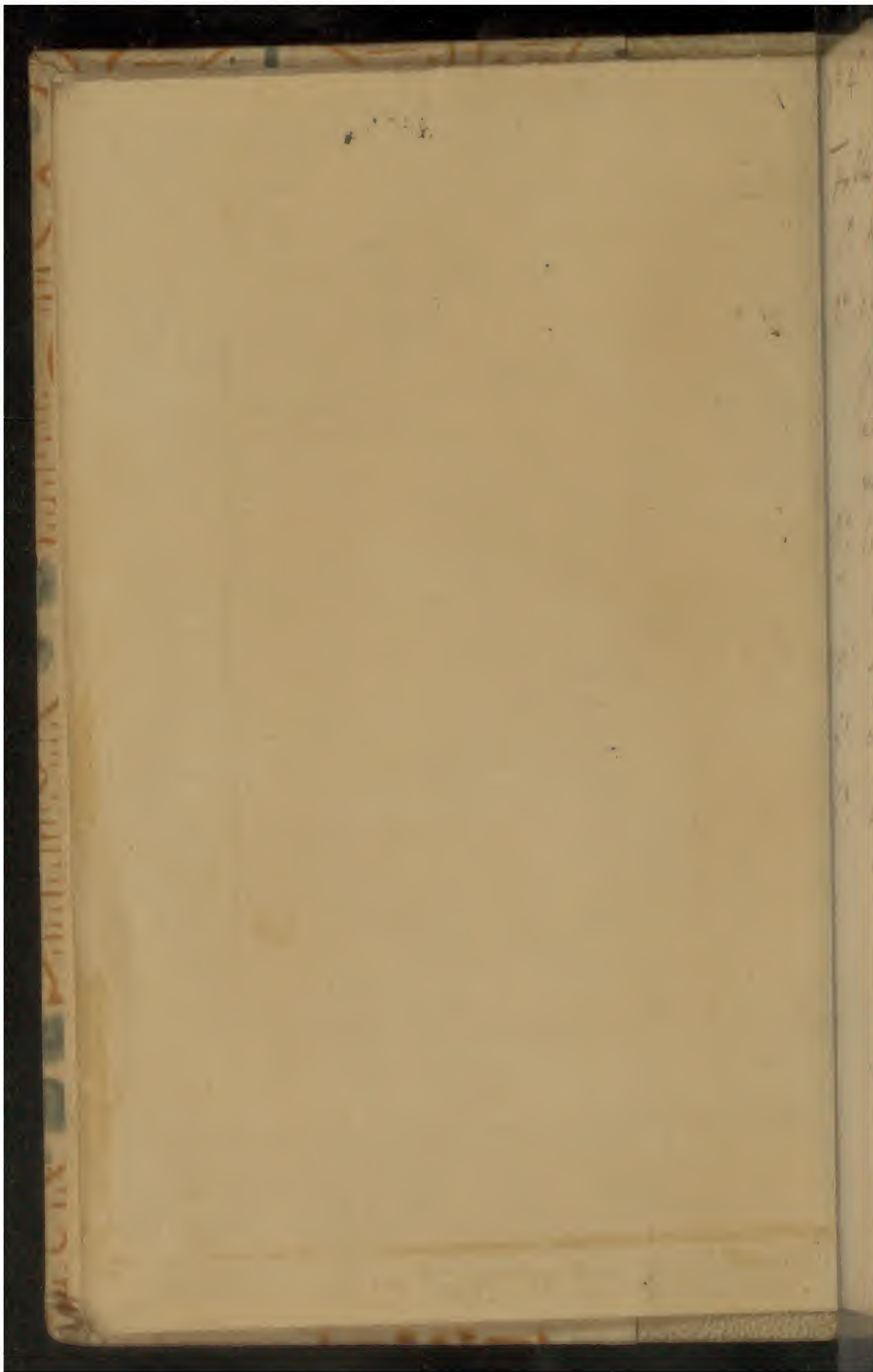








Borz Raphael Eglinus Iconius



N.# 45 　 collationné

Table:

1°. helias artista (i.e. elias propheta)

2°. canones hermetici de spiritu et corpore majoris et minoris mundi: aut.

3°. biolychnium seu Lucerna ci. auct.

4°. Lampas vitæ et mortis. auct.

5°. cura morborum magnetica auct, et paracelsi mumia.

6°. alexipharmacum ci. auct.

DISQUISITIO DE HELIA ARTISTA,

In qua de metallorum transformatione, adversus HAGELII & PERERII *Jesuitarum opiniones, evidenter & solidè dissferitur.*

Editio postrema correctior & melior.

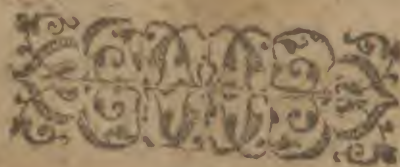
Accesserunt recens

CANONES HERMETICI,

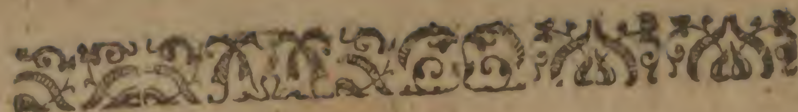
De Spiritu, Anima, & corpore majoris & minoris Mundi, cum appendice.

HERMES:

Ταῦτα μὲν ἐννοοῦντι ἀληθῆ δόξειεν· ἀγνοοῦντι δὲ ἄπιστα.



MARPURGI,
Typis Hutwelckerianis.
Anno cIↃ. IↃC. IIX.



Illustrissimo potentissimoq;
Principi ac Domino

DN. MAURITIO HASSIÆ LANDGRAVIO,

Comiti Cattimelibocorum, Dietz, Zigenhain & Nidda, &c.

Divinæ & humanæ Sapientiæ

Parenti;

Domino meo Clementißimo,

Hancce

Revisi recusiq; opusculi subcisivi diatriben Chemicam,

Honoris, amoris, debitæq; obedientiæ ergò,

Cliens & servus humilimus,

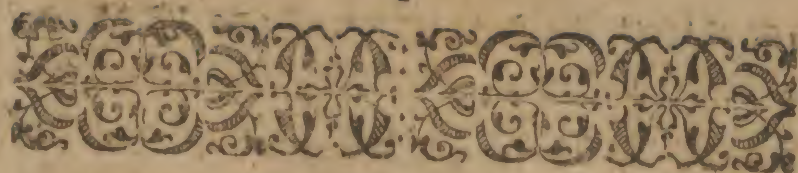
D. D. D.

Auctor

HELIOPHILVS PHILOCHEMICUS.

cIɔ. Iɔc. VI.

PHILO-



PHILOCHEMICIS HELIOPHILIS HELIOPHILVS PHILOCHEMICVS S.

AD asserendam veritatẽ artis chrysochemicæ (quanquam ea multorũ imposturâ pessimè audit, & à prudentibus ac cætera doctis, quasi nulla esset planè proscribitur) hanc disquisitionẽ instituere visum est, qua causæ aperiuntur eius difficultatis, ac quid sentiendũ de ea sit, certis indicijs ostenditur, HELIA artis (quẽ vocant) in lucem producto. Itaq; patientem Lector huic disquisitioni aurem accommodabit, dum quid sibi Helias velit, perpenderit, ut metallorum transformationem rectiùs intelligat.

Constat inter eos, quorum sententia chymiæ adversaria est, nullos magis obniti, quam Physicos & Theologos. Utriq; quæ ex principijs & fontibꝰ na-

turæ hauriunt, quibus efficere conantur transformationem metallicam partim ἀδύνατον esse, partim ordini creationis adversari, in progressu tractationis hujus disputabimus. Quæ autem merè Theologica sunt, & cũ principijs Physicis parum aut nihil commune habent, ea paucis nunc præfando quasi delibabimus. Sunt autem ferè duûm generũ: ab Exemplo & usu. Exempla singularium & universorum.

Prioris generis argumentum præbet hujusmodi.

Omnes scientiæ naturales ac licitæ notæ fuerunt Salomoni: Scientia artis chemicæ, transformationem metallorum docens, Salomoni fuit ignota:

Ergo scientia artis chemicæ, de metallorum transformatione, nec naturalis, nec licita putanda est.

PRopositionis vis inde dependet, quod omnium mortalium sapientissimus fuerit Salomon, non solùm recti judicii excellẽtiâ, & actione ac prudentia politica, sed etiã, quod de omni quæ-

quæſito rerum naturalium & contemplationis phyſicæ diſſeruerit, à Cedro Libani uſq; ad hyſſopum parietis, & de jumentis volucribus & de reptilibus ac piſcibus: unde Reges univerſæ terræ, & imprimis Auſtri Regina illa ſagaciſſima (ut priſcis olim philoſophis apodemicis uſu venit) ad eum audiendum acceſſit. 3. Reg 4.10. Itaq; major propoſitio videtur planè ἀνένςατος.

Minor multis probatur argumentis. Nam ex ſacris literis perſpicuum fit, (contrà quàm chymici nonnulli hallucinantur) Salomoni divitiarũ affluentiam tantam, non quidem ex chymia, ſed ex innumeris provinciarum locupletiſſimarum tributis, exactionibus, vectigalibus, Regijs donationibus & largitionibus conſtitiſſe: maximè verò ex auro Ophir Tharſis advecto. Nam præ auri copia argentum viluit, cujus tantum, quantum olim eſſet lapidum, Hieroſolymæ ſuppetebat. 3. Reg. 10. Quòd ſi hæc auri affluentia domi naſcebatur, aut ullo artificio chymico parari poterat, quorſum foris quæreretur

peregrinationis triennalis per maria periculo? quorſum pretio animarum redimeretur pretium terrenum, quod domi gratis habere liceret? Sic enim 2. Paralipom. 20. legimus naves attritas ſub Joſaphat divina ultione. Conſequens igitur, Chymiam Vanam eſſe, ac proinde nec naturalem, nec licitam.

Reſpondemus ad majorē propoſitionem, eam ἁπλῶς admitti non poſſe, ſed cũ conditione eſſe intelligendam. Pendet enim à circumſtantia optionis & Voti, quo Salomon nec gloriā, nec divitias, nec inimicorum animas ſibi, nec longævitatē poſtulavit, ſed moderandi populi Sapientiam. Etſi igitur ei Deus ad ſapientiam ultrò etiam gloriam & divitias adjecit, quantæ Regum nulli contigere: tamen longè eſt diverſa ſapientiæ eius donatio, ac divitiarum adjectarum. Illa enim non ſtudiis diſciplinarum & inſtitutione parta, ſed planè θεόσδοτος fuit, & extra communem rationē collata: Divitiæ verò communi diteſcendi more adjectæ, ex actionibus & tributis, & auro cum Rege Hyrā

aliunde importato consisteret. Quod si verò divitias postulavisset Salomon, loco Sapientiæ, quis non videt, Deum singularem ipsi monstraturum fuisse parandarum opũ viam, peræq; ac exsorti Sapientia eum ornavit? Itaq; argumentũ non tàm diluitur, quam retorquetur. Hinc enim apparet, esse aliquẽ concessum modum, & rationem Deo non adversantem ditescendi, quâ aurũ & argentum non more communi, sed per scientiam exsortem, θεόσδοτον, non Diabolicam, multiplicari possit, licet Salomoni, si respicias conditionem ipsius voti, hæc scientia atq; exsors ditescendi ratio perindè fuerit ignota, atq; hodie paucissimis est pervia. Atq; hinc suspicari licet, cur de fossilibus, & rebus metallicis, sicut de vegetabilib9 & animalibus expresè disseruisse non legatur. Cum verò sit dubium, Dei munere exstare exsortem scientiam rerũ metallicarũ talẽ, quâ & aurum & argentũ multiplicari, non certè contrà ordinẽ, sed ex ordine naturæ, æq; possit, atq; multiplicatio solet fieri in vegetabilib9

quæ ratio si cui ab ipso Deo immediatè, sive per homines patefacta fuerit, is rectè illam, naturæ vestigiis insistẽs, pertractare poterit. Quicquid enim extra naturæ ordinem & motum suscipitur in hac arte, vanum & inconcessum esse ipsimet agnoscimus, & ultrò aversamur ac detestamur.

Occurrunt verò hîc nonnulli & ajũt nõ posse nos addere cubitum ad staturam nostram, nec capillum unum albũ aut nigrum facere, ut est Matth. 5. & 6. Luc. 12. Si igitur quod minimum est, non possumus præstare, quomodo transmutabimus metalla? Responsio facilis est: Hæc quò ad nostram voluntatem sic dici, nempè, quòd jurãdo per caput sollicitéve cogitando nihil tale ex potestate & viribus proprii facere queamus: interim medicamentis naturalibus nihil vetat ex atris capillis facere albos: non contra, sed ex ordine & viribus naturæ ipsius, ut lippis & tonsoribus notũ est. Simile huic est, quod nonnulli dictitant Deo alchymistas adversari, qui quæ in suo ordine & juxta

ſuam ſpeciem perfecta creârit, ipſi velint in genus melioris trãſmutare. Verùm eâdem ratione non licebit pyris poma inſerere, aut ſylveſtria in cicuria traducere, aut fructus exoſſatos arte producere, aut ex verme bombycino papilionem elicere, & quæ ſunt id genus varia naturæ miranda. Nos nihil hîc contra ordinem naturæ tentandũ eſſe, iterum atque iterum profitemur. Quòd ſi natura ipſa proprio ſuo motu metalla tranſmutat, ut ferrum in cuprũ, ligna in lapides, ut notum eſt, &c. Quidnî licebit etiam artificio, naturæ æmulo, corrumpere formã unius metalli, & per naturæ motum ac debita media, pretioſius ex viliori metallo producere? quâ de re poſtea.

Alterum argumentum ab exemplo eſt ũniverſale, idq; hujuſmodi.

Si chryſochemicum artificium aliquod eſſet, quò rectè diteſcere liceret, aliquod eius veſtigium in ſcriptura, aut in tota Antiquitate extaret.

At nihil tale extat. Ergo, &c.

RESpondemus Scripturā non ideò datam nobis esse à Deo, ut in specie doceat, quinam modi ditescendi sint liciti: Sed in genere satis esse eam tradere, Nihil sine labore parari: Nihil sine benedictione Dei (quod plerique chymistæ plus satis experiuntur) Neminem scienter esse defraudandū, Nec media cum lege Dei & charitate pugnantia esse tentanda: Deniq; non usum & possessionem divitiarū, sed abusum, & mentis depravationē damnari, ut perniciosa & Deo adversa, &c. Tale quidem cùm nihil in naturalē chymiam per se cadat, quod cum scriptura pugnet, certè à legitimis ditescēti modis excludi nequit, licet in specie nullo scripturæ exemplo, vel documēto fiat evidentior: imo licet Patriarchæ & cæteri, qui fuerunt divites, nōex chymia, sed aliunde ditati fuisse legantur, cujus rei causa post assignabitur. Atq; idem sanè de tota Antiquitate dici potest. Etsi enim nullum prorsus extaret chymiæ documentū vel vestigium, tamen non efficeretur, nullam propterea

esse ac fuisse artem, vel propterea eam fore per se illicitam. Itaq; totum connexum in se est infirmum, quod alibi pluribus à nobis pertractatū est, productis antiquitatis testimoniis in tractatu contra Cardanum. Sed respondebimus tamen ad minorem. Quum Scripturæ studiosè adhibeant non solùm similitudines metallicas, sed ipsi Dei servi res metallicas, insuper & gemmarias tractârint, satis apparet, studium earum rerum, quatenus ductū naturæ sequimur, non posse in quoquam repræhēdi. Quod ad similitudines, certè D. Paulus 1. Cor. 3. de auro argento, & pretiosis lapidibus agit, quæ non exuruntur. Manent enim in igne, omnibus aliis in fumum abeuntibus metallis, ligno, fœno & stipulis, nomine combustibilium rerum propositis. Quam quidem similitudinem à fulminatione per plumbum factam, sicut & Esa. 1. de exploratione monetaria, cùm *Excoquam*, inquit, *ad purum putum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum*, quam diu Theologi non intelligunt (ut & alia ejusmo-

jusmodi loca plurima (inter sacrum, ut ajunt) & saxum hærent. Sic Mosi mandatur purgatio auri, argenti, æris, ferri plumbi & stanni per ignem, quæ per ignem transire possunt: reliquorũ quæ ignem sustinere nequeunt, per aquam. Num. 31. Quid verò de eodem Mose dicendum, omni sapientia Ægyptiorum erudito? Heb. 7. licet majores arbitratus sit divitias, probrum Christi, quàm Ægyptiorum Thesauros, Heb. 11. Nam veteres testantur (ut auctor est Suidas) ad Diocletiani usq; tempora Chrysopœjam inter Ægyptios fuisse celebrẽ: & ut refert Augurellus imperio Romano Diocletianum ex arte illa metuisse, an Sybillinis monitis nec ne, parum compertum habemus. Licet autẽ quõ ad chymiã in specie de Mose nihil constet, tamẽ æneum serpentem jussu Dei fecit & fudit Moses: aureum verò vitulũ jussu Dei combussit & contrivit, usq; adeò, ut inspersum aquæ, populo bibẽdum propinârit, Exod. 23. Quod an ulli uspiam aurifices hodie præstare possint, ut aurum comburendo fiat potabile,

bile, ipsi viderint. Jam verò Reges Christum adorantes, & *Aurum, thus, Myrrham, Regiq;, hominiq;, Deoq;,* offerentes, non frustrà Magos, nempè naturales, donorumq; suorum scientes & gnaros fuisse constat: sicut & Arabes hac ipsa scientia Chrysochimica leguntur prædìti, quorum nonnulla adhuc extant monumenta. Sed inquies, nihil hæc ad Rhombum, nec dum liquet de transmutatione metallica. Age, dum igitur, vel ex S. Scripturis aliquid promamus, tincturæ Philosophorum non absimile, unde constet aliquid auro pretiosus extare, aurificæ tamen naturæ. Habetur. Apoc. 21. v. 18. *urbem sanctam fuisse aurum purum, similem vitro puro:* quæ per similitudinem dicta, summam excellentiam gloriæ cœlestis Hierosolymæ denotant. Hinc tale deducitur argumentum: Si urbs est aurum, & eadē est pellucida ut vitrum, Ergò quiddam quod est substantiæ & naturæ aureæ, est pellucidum instar vitri, idq; summū apicem gloriæ denotat. Antecedens verum est, ergo & consequens; nisi velimus

limus Spiritum Sanctum à rebus vanis, puerilibus, & commentitijs similitudinem pretiosissimarum & verissimarum rerum desumpsisse, quod absit. Tale autem aurum pellucidum ut vitrum, quod gloriæ summum splendorem exprimat, in sola tincturaPhilosophorum extat & à Paracelso ita describitur, Metam. suæ 9. *Nostra tinctura rubea*, (inquit) *quæ in se astra auri continet, est substantiæ fixæ, incorruptibilis essentiæ, summæ rubedinis, cujus pulvis croci instar, sed toto corpore instar rubini, fluxibilis in modum resinæ, translucida instar crystalli, fragilis ut vitrum, & superabundantis ponderis.* Ne quis igitur hæc ad vitrarios, aut vulgares artifices, qui aurum vitrificato purpurant colore, referat, omnes velim apicem gloriæ attendant, qui in Scriptura hoc loco exprimitur, & per consequens nulla alia re, quàm aurifica illa superabundanti & clarificata tincturæ rubeæ substantia fixa adumbrari intelligent. Itaq; cum in hac re nihil præter naturam inquiramus, & omnia metalla alia aliis citiùs in igne evanescant,

ſtant, & propriè ſolùm aurum in igne durabiliſſimum ſit, ac proinde perfectionis metallicæ ſimplicis terminus: licebit ſanè a minus perfectis ad perfectiora contendere, adeoq; ad ſummã pulveris philoſophici claritatẽ, in qua non eſt perfectio ſimplex, ſed multiplicata viribus, qualis eſt in tinctura rubea, ſive aurea illa ſubſtantia cryſtallizante, ac omnia imperfecta perficiente, nempè ex Mercurio Naturæ, qui totus quantus potentia propinquiſſima aurum eſt, & in aurum præparatus tranſit: & ſemine aurifico, ſive ſulphure fixo, non ex auro communi, ſed ejuſdẽ cum Mercurio radicis ex re unica, cui proximè ſal ex eadem ſtirpe extractum jungitur, conflata Via univerſali. Meritò igitur negamus concluſionem, quâ infertur artificiũ chryſochimicum aut nullum aut illicitum eſſe, non tantùm propter majoris propoſitionis imbecillitatem, ſed etiam propter ſubſumptionis ignorationem, ut jam declaratum eſt.

Reſtat

Reſtat ut ad uſum accedamus: unde Theologica promuntur argumẽta hujuſmodi:

Nemo poteſt ſervire duobus Dominis. Deo & Mammonæ:

Ergo Chriſtianis non licebit operam dare arti chryſochymicæ.

RESpondeo, hæc ſimpliciter inter ſe non opponi, ſed reſpectu abutentium, & quatenus duo hæc inter ſe ſunt contraria. Nam alioqui nullis Chriſtianis liceret eſſe divitibus. Non igitur poſſumus ſervire Deo & Mammonæ tunc, ſi demergimus animum & cor ad theſauros corruptibiles, ijs fiſi: ſi malis & iniquis in proximũ artibus opes cumulamus: ſi deniq; malè poſſidentes, diſpenſamus peſſimè, qui mos eſt hodie toto mundo vulgatiſſimus. Hinc Apoſt. 1. Tim. 6. *Qui volunt diteſcere,* inquit, *incidunt in tentationem & laqueum, & cupiditates amẽtes & damnoſas, quæ demergunt hominem in exitium & interitum. Siquidem radix omnium malorũ eſt pecunia: quam quidam dum appetunt, aberrarunt à fide & ſeipſos transfixerunt dolo-*

bus multis. Hæc vulgo ſuveniunt; multis etiã pſeudochymiſtis cauſa fuerũt, cum ſecreta Naturæ per ſe indagare nõ poſſent, ut ſeſe dederent malis artibus, aut etiã illicitis & diabolicis mediis ſe iſta adepturos ſibi pollicerentur, quorũ finis eſt juxta opera illorũ. At idem tamen Apoſtolus non omnẽ divitiarũ uſum tollit, aut omne ſtudium parandi opes ex benedictione Dei impedit. Addit enim: *Iis qui divites ſunt in hoc ſeculo, denuncia; ne efferantur animo, neq; ſpẽ ponant in divitiis incertis, ſed in Deo vivo, qui præbet nobis omnia copiosè ad fruendũ* & cætera quæ ſequuntur.

Rurſus inſtant, & verbis Salomonis nos urgent, ſic orantis; *Mendicitatẽ & divitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo neceſſaria: Ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam, Quis eſt Dominus?* Proverb. 30. &c.

Ergò nec nobis divitiarũ affluẽtia per chryſochymiã parta poterit eſſe utilis.

Reſpõdemus, non quidem nos Salomone eſſe prudentiores, & illis ipſis divitiis abuſum eſſe ſcimus Salomonem,

quas ei Deus ſupra omnes Reges,communi ratione divites, conceſſit: adeò efferus & procax eſt humanus animus! Interim tamen abuſus non uſus illis verbis taxatur. & ſcimus in Deo gloriatos eſſe Patriarchas opibus ſibi datis,& iſta non ſecus eſſe quàm ut cuiusq; eſt animus. Sed & certis de cauſis factũ ajo,ut in commune fidelibus chryſochymia antehac nondum innotuerit, ſed in Ægyptiorumac in fidelium manibus ferè hæſerit. Animaduertendum enim eſt, diſtincta eſſe tempora,& ſicut Apoſt. 1.Cor.7. inquit: *Hoc autẽ ajo fratres,quoniam tempus contractum eſt in poſterũ, ut qui habent uxores, ſint ut non habentes;qui flent ut non flentes;qui gaudent ut non gaudentes;qui emunt ut nõ obtinentes,& qui utuntur mundo,ut nõ abutentes*: Ita pro diverſis caſibus aliter atq; aliter hæc cõtingere poſſe ſtatuendũ eſt.Certè Paulus ipſe Phil:4. *Noviſſe ſe dicit deprimi, noviſſe itẽ abundare, initiatum ubiq; & in omnibus eſſe, & ad ſaturitatẽ, & ad eſuritionẽ, & ad abundantiã,& ad inopiã.* Et Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui propter

pter nos pauper factus est, cum esset dives, ut nos illi⁹ paupertate ditescerem⁹, nempè divitijs spiritualibus. (2. Cor. 8.) in casu necessitatis exsorti ratione sublevatus est thesauris Magorum, profugus in Ægyptum: postea verò à pijs matronis & mulieribus in reliqua vita communiter: Quid ergo vetat pijs idē cōtingere, ut exsorti aliqua ope sublevantur per artificiū θεόσδοτον Chrysochymicū, quo tempore Catastrophen Tragœdiæ claudet Antichristus? Sed de his in progressu dijudicationis & disquisitionis Heliæ nonnulla dicentur.

Negamus igitur chrysochymicum artificium homini Christiano per se illicitum, aut non naturale, adeoq; nullum esse, quod fuit demonstrandum.

Hæc paucis prælibata volui, Lector amice, ad eorum retundēdas voculas, quas multi per inscitiam spargunt, ne per livorem dicam, de rebus incompertis judicium, ut cœci de coloribus, ferentes. Tuum erit quidq; rectissimum sequi, & compertis incomperta non anteferre, Vale.

DISQVISITIO DE HELIA ARTISTA:

Super Metallorum transformatione &c.

PHILIPPUS Bombaſt Eremitanus ille Helvetius, qui ſe Aureolũ Theophraſtum (fortè more Academico, atq; ab arte quã factitavit) & quidem Paracelſum, ut conjectura fert, gẽtilitio nomine à Germano Hohenheim ducto, nuncupât, primus (quod ſciam) Heliæ cujuſdam Artiſtæ poſt ſe venturi, in libris ſuis mentionẽ facit, quos de chymia & rebus mineralibus ſcripſit; quem & Alexander à Suchten in ſuo de ſecretis Antimonii libello ſequitur, eidem adſtipulante nuper Baſilio Valentino, ſcribentes libros chymicos per Heliam, qui venturus eſt, nobis aperiendos eſſe.

Hac occaſione ductus Diſquiſitionem de Helia artis & metallica metamorphoſi inſtituere volui: Nempe, quidnã Heliæ nomine Spagirus ſignificet: Quæ tempora ei aſſignet; & quid inde emolumenti ſit ſperandum. Deinde productis adverſus Hagelii & Peterii Ieſuitarum opiniones, rationibus & experimentis oſtendemus, non omne, quod veteri proverbio dicitur, oleum & operam perdi, quod in ſtudiũ Chryſochymiæ impenſum fuerit.

Etsi autem, quod ad Heliam Theophrasteum attinet, disquisitionem tantùm eius molimur: tamen interponere judicium non dubitamus, ubi Theophrasti authoritas vacillat, aut nobis suspecta est. Interim quæ naturæ consentanea, & multorum experientiá, multoq; usu comperta idem profert, quatenus fidei nõ adversantur, accipimus: ipsum fato functum divino committimus judicio, nec nisi cautè & cum judicio legendum arbitramur.

Quod igitur ad Heliam artificem attinet, bifariam ferè de eo Theophrastus in suis libris loquitur: Semel in genere, ut libro de Mineralibus c. 8. cum de vitriolo in hæc verba scribit: *Quod viliùs est Deus patefieri sinit, quod autem majoris momenti est* (nempè transmutatio in aurũ) *vulgò adhuc latet, usq; ad Heliæ Artistæ adventum* (quædam Exemplaria habent, *usq; ad artem Heliæ, quando is venerit*) Quibus explicationis ergò addit: *Æquè enim artes Heliam habent, ac de cætero intelligitur.* Hæc ille, quæ indefinitè & generatim dicta, nemo non ad periodos temporum referenda intelligit, quibus ad suam ἀκμὴν sive florem & maturitatem omnia perveniunt. Itaq; de naturæ absconditis, & artium arcanis perinde accipienda videntur, atque in Evangelio de Evangelio Dominus & Servator noster ait: *Nihil esse tàm absconditum, quod*

non ſit retegendum; Et *Evangelium regni omnibus gentibus in toto orbe annunciatum iri, ipſis in teſtimonium, & tunc fore finem.* Nam ut is eſt Helias Evangelicus, cujus virtute & ſpiritu reſtituentur omnia, qui in præcurſore Domini, Ioanne videlicet Baptiſta, in quo primum in Novo Teſtamento promulgatum Evangeliũ, jam tum quidem venit & emicuit; ſed in fine mundi idem longè, latèq; in ſpiritu corruſcabit: ita ad eundem modum nobis PARACELSUS chymicarum artium Heliam quendam depingit, quarum oculta in apertum ſit prolaturus, quando illæ magno quæſtu vigentes paſſim florebunt, quæ nunc radices agunt, qua de re poſtea. Iterum Paracelſus de iſto Helia artium definitè & in ſpecie loqui deprehenditur, generaliùs dictum ad hypotheſin referens, & uni ferè ſingulari homini accommodans, non ut ſignificationem generalem tollat, ſed ut doceat collectivum illud nomen Heliæ ad certum uſque individuum propagari, *καὶ ἐξοχὴν*. Sicut enim Ciceronis ſeculum aureũ fuiſſe dicitur, quo Linguæ Latinæ puritas, elegãtia, nitor, ad ſummum planè maturitatis & venuſtatis apicem pervenit, quæ tamen in uno Cicerone præcæteris vires ſuâs explicavit, & quaſi cumulo univerſas naturæ opes profudit: ita ſiquis Heliam Latinæ Linguæ tum

emicuiſſe

emicuisse dicat, hoc est tempore Ciceronis in quàm plurimis, in ipso verò Cicerone præcipuè, nihil inquam à sententia Theophrasti diversa dixerit.

Heliam igitur artium, ac præcipuè chymiæ, sic proponit καθ' ἕνα in libris mineraliũ, Tractatu primo: *Verum quidem* inquit, *est, multa in terris adhuc latent abdita, quæ juxtà cum aliis ignoro. Nam hoc scio DEVM deinceps mirabilia multa patefacturum, & multò plura in lucem proditurũ esse, quàm antehac nobis omnibus cognita fuerint.* Hoc *item verum est; Nihil est absconditum, quod non sit retegendum: ideo post me veniet,* inquit, *cujus magnale nondum vivit, qui multa revelabit.* Hæc ille μαντῳδὴς de certo ac singulari quodam homine. Eadem cap. 4. Tincturæ physicæ explicare videtur cum inquit: *Horum arcanorũ adhuc plura sunt, quæ transmutationem efficiunt, licet perpaucis sint cognita. Nam si cuiquam à Deo patefiunt, laus tamen & præconium eorum non statim in vulgus percrebescit, Deo cum arte prudentiam alios celandi præstante, usq; ad Heliæ Artistæ adventum. Tunc enim patefiet, quicquid est reconditum. Hæc ille.* Quin imò tunc aureum, & gratiæ illud seculum pollicetur, cum dona Spiritus adeò luculentè sese exsertura asserit, ut ab omni ævo tantum scientiæ & sapientiæ neget auditum fore: qua de re postea. Mirum sanè hominis auguriũ, præ-

fertim

ſertim de quodam uno homine ſingulari pòſt ipſum venturo, cujus ut inquit, magnale ſe vivente nondum vivat, hoc eſt, qui in rerum natura nondum extiterit. Fac enim in genere illud verum eſſè, ut ſtato tempore & Heliana periodô in lucem proditura ſint, quæ vulgo adhuc latent: imò quæ nunc Ægyptiorum ferè ſpolia ſunt (ita enim appellare, iſtorum manibus nunc concluſa, placet) eadem ad veros Iſraelitas devolvenda eſſe, & ad veros Naturæ magos, qui ut olim Chriſto, ſic eidem nunc in ſuis fidelibus profugituro in Ægyptum, aperturi ſint theſauros ſuos, quæ certe me impulit cauſa, ut iſta mihi putarem perveſtiganda: unde tamen iſta peculiaris Theophraſto futurorum denunciatio? unde, & à quo ſpiritu profecta Perſonalis neſcio cujus Heliæ poſt ipſum venturi deſignatio? An ut in prognoſtico Theologico Adamus Nachemoſer (ita ſonat inſcriptio) reformatorem quendam, quẽ mundi ſeptimum ille numerat, part: 4. lib. 4. cap. 6. ab anno 1580. certò & ſine exceptione ſpiritum Heliæ geſtaturum aſſeverat: ita quoque conſimiliter ſuum Heliam Chymicarum artium, & naturæ magiſtrũ nobis prædicit Theophraſtus, naturalìne ſagacia, & apprehenſione mentis (præſertim pulvere lapidis & tincturæ phyſicæ perpurgatæ) an prognoſticatione quadam ſyderali & influentia cœleſti? an peculi-
ari

ari afflatu, neſcio quo, cujúſve ſpiritus? Poſſent ex Paracelſo & Suchteno plura in hanc ſententiam vel diſquiri, vel diſſeri: Sed quia mihi nec probantur, & de incompertis judicium temerarium eſt, illis libens ſuperſedeo.

Tranſeamus ad alteram Quæſtionis partem, in qua tempus Helianum explicandum, & ejus emolumentum. Diſtinguit Paracelſus ſeculum, quo ipſemet vixit, ut profitetur, Arcanorum Monarcha, à ſeculo pòſt ipſum venturo: quorum prius intermedium; poſtremum hoc aureum & gratiæ & ultimum vocat, in libro tincturæ phyſicæ (Fruſtra enim ſunt, qui hos tractatus Theophraſti eſſe dubitant.) Quinquageſimo igitur octavo anno ipſius Theoriam fore in flore ait: quo tempore ei omnes ſint adhæſuri, & in naturæ perveſtigandis arcanis ipſius ſecuturi veſtigia: Praxim itē conſecuturam admirandā operibus & ſignis, ita ut in vulgus paſſim atq; infimam plebem abeat, & probetur. Hæc ille. Quæ in quinquageſimum octavum annum non ſeculi, quo ipſe vixit, ſed ſubſequentis (iſto nempè milleſimo ſexcenteſimo) eventura prædici apparet ex libris Mineralium, cap. de Vitriolo, ubi & de ſuo ſeculo, & de ſubſequenti in hæc verba ſcribit: (exceſſit enim ex hac vita anno Domini 1541.) *Longè*, inquit, *ſatius eſſet etiam hac hora ſivè nunc temporis, hiſce rebus operam dari* (nempè arcanis

 naturæ)

naturæ) *quàm indulgere ebrietati, scortationi atq; alteriusmodi nequitiæ. Sed nunc ita fert tempus, ut scortationi incumbatur, tantisper donec tertia pars mundi occidetur gladio; altera absumpta peste: tertiâ vix residuâ. Tunc in locum suum atque in integrũ res restituetur. Sed prout nunc res sese habent fieri id nequit. Etiam ordines interire necesse est, & penitùs è mũdo tolli, aliàs fieri identidẽ nequit.* (Hæc postrema pericope in exemplari Coloniensi in quarta forma edito ab Arnoldi Birkmanni hæredibus, anno 1570. abest) *Tunc verò*, inquit, *aureũ erit seculum, tunc homo ad sanum intellectum perveniet, vivetq; humano more, non pecudum ritu, nec instar porcorum, neq; in spelunca (puta latronũ)* His protasis, Epitasis, & Catastrophe, quò ad tempus Helianum, Theophrasto constituitur.

Protasis est in seculi sui moribus, quibus, nõ modo fit, ut naturæ arcana negligantur & à Deo plerisq; subtrahantur, justo judicio: Sed etiam quod eò gravius malum accersatur, (per sceleratam videlicet vitã) internecionis nimirum tertiæ partis hominũ, ut Epithasis docet. Hinc in libris Mineraliũ c. 7. cùm de Sulphure Paracelsus ageret, *Nisi*, inquit, *contra Deũ esset (sic sentio ne quivis dives sit; Nam novit Dominus cur caudam capræ non promiserit) compendio multi juvari possent: sed quia opulentia pauperem seducit, ab eo humilitatem & modestiam aufert, in nebulonem eum transformat, satiùs est tacuisse, & tales in paupertate dimisisse.*

dimisisse. Hæc ille. Sic nos ipsi vidimus, cum aliquoties in particularibus (quæ vocāt) fructuosum aliquid operatione chymica productum esset: tamen eundem artificem idem opus rarenter instaurasse, an ob materialium diversitatem, præsertim si non attendatur undè res pendeat, an ob cœli inclementiam, an ob vasorum inæqualitatē, an propter ignis moderationem (qua in re plurimū situm) an verò quòd non visum esset Deo plantatis & rigatis, incrementū dare? Solus enim pro infinita sua sapientia Dominus minimos naturæ motus regit, ut vel effectū sortiantur, vel dispereant. Nō est igitur ut inficias eamus mores suæ cuiq; fortunæ fabros esse, ut hæc in vulgus nō conducant.

Quid de Epitasi dicendum? cum tertiam partem hominum priùs occidendam prædicat Theophrastus, antequam hæc vulgentur & passim innotescant? Sanè si vel exsibilandus sit Theophrastus, nec ejus augurationes attendendæ, tamen; ut ex Sacris Literis apparet, pòst cladem ingentem piorū, qua mors & infernus (quæ sunt portæ inferorum) quadrantem terræ occident gladio, fame, peste, perq; terrestres feras (ut est Apoc. 6.) quando jacebunt corpora sanctorum, ac præcipuè Ecclesiæ testiū in urbis magnæ plateis, quæ spiritualis est Sodoma & Ægyptus. Apoc. 11. finito nempe illorū testimonio, sub desinentis bestiæ tempus, quod ante

fores

fores excubat, tunc interibit tertia pars hominū. Solventur enim Angeli alligati ad veteris Romani terminū Euphratē, parati ad horam, diem, mensem & annum, ut occidant tertiam partem hominum (nempè impiorum) Apoc. 9. Sanè, si qua est, hûc referenda videtur Theophrastea illa ordinum abolitio, id est ordinum bestiæ, non Magistratuum & Principum piorum, sed quatenus bestia plena est nominibus blasphemiæ, quæ simul cum pseudopropheta exuretur igne viva, ut ante Iohannem sanctissimus propheta Daniel disertis de bestia verbis testatur, c 7. Tunc nimirum res in integrum restituetur. Tunc enim Ecclesiæ facies renovabitur, & regna mundi subjicientur sceptro Christi; Iudæis etiā ad fidem conversis, ut antè hanc disquisitionē nobis alibi testatū est.

Atq; hûc Theophrastea Catastrophe quoque pertinere posse videtur, qua dicit, tunc futurum aureum seculum, quando homo non belluino more vivet instar suum, & in spelunca latronum & usurariorum, sed ut hominem decet. Huc enim Paracelsica temporum distributio quadrat, licet nescio quo Spiritu ab ipso prædicta & ad ἀκμὴν Heliæ artistæ ab ipso relata sit: quando ipsius Theoria cum Praxi florebit, & passim, ut ait, in vulgus dispergetur. Ex his satis animadvertimus, quid causæ sit, cur in vulgus haud quicquā ferè hodie perve-

niat ex chymia, quod alicujus ſit momenti: licet omnia non ſolùm plena ſint librorum, ſed inter Chriſtianos & Mahumetiſtas nihil frequentiùs paſſim exerceatur atq; ars chymica, adeò nullus non orbis angelus redolet fumis chymicis! Quid igitur? omnisne ſpes ſublata? & ante Helianum illum temporis articulum non licebit per Theophraſtum arti chymicæ ullis vacare, niſi penitus & ſe & ſua perditum ire velint? Non ita Theophraſtus. Nam etſi nihil invidĕtius eſt hoc hominum genere, nihil magis varium & fallax: tamen in libro Tincturæ Phyſicæ apertè idē ſcribit, Non ſolummodò ultimum ſeculum gratiæ & aureū ſibi ad hæſurum, cum iſta in vulgus paſſim celebrabuntur: ſed etiam nunc intermedio ſeculo promovendo ſe hæc ſcribere ait, quò veritatis amantibus uſui & ornamento eſſe poſſint. Et in Manuali Philoſophorū diſertis verbis ait: *Quæ nunc ſcribo, ita ſcribam, ut Aſtrales diſcipuli ea percipere poßint, iisq; uti & frui, & de iis gloriari.* Et addit, *Hæc etiam alterius diligentia, quem diſcere nō pudet, percipi poſſunt, cum ita gravia non ſint, quin labore & induſtria percipi queant.* Hæc ille. Quæ ſi attendantur, appparebit Theophraſtum non huic ſolùm rei natos, quos non ſolùm ex Angelicis ſuperiorum aſtrorum naturis, ſed & ex aſtris metallorum Philoſophicorum Aſtrales, Suchtenus verò Mentales vocat, verùm

rùm alios, labore & induſtria, quibus carbones (ut alibi Theophraſtus loquitur) non ſordent & qui experiendi cupiditate flagrant, poſſe iſta utcunq; conſequi, quorum in numero meum nomen hactenus profiteor, quatenus ex officio, & Naturæ legibus, & charitati Dei & proximi hæc non repugnant.

Sed miſſo Heliá Theophraſteo, cujus exquirendi cauſa iſta ſolùm attigimus: (fides enim penes ipſum eſto) nos jam tertio & poſtremo noſtræ Diſquiſitionis loco contrà eos contendemus, qui tranſmutationem metallorum vel fieri poſſe negant, vel ordini creatoris adverſari, tanquam ſi potentia Dei attentaretur, affirmant. Gravis accuſatio ſi vera ſit. Sed præcipites haſce cenſuras, rationibus, & ad oculum propoſitis demonſtrationibus, hoc eſt, experientia, quæ, ut dicitur, etiam ſtultorũ eſt magiſtra, refellemus. In cujus rei fidem ſyncerè antè omnia profitemur nos nihil hîc niſi naturalibus mediis attentare, cum ſine motu naturæ ars tota ſit inanis, & naturæ artifex dũtaxat famulus & miniſter exiſtat, nihil ad eam de ſuo addens. Petimus ergò primò ne præjudicio premamur: deindè ne (quod in omni ſcientia fieri conſuevit) illotis manibus, & ἀναλφάβητοι lectores, hoc eſt, rerum mineralium prorſus imperiti, & criteriorum metallicorum expertes, hûc accedant, ne vel in judicando ſe ipſos

ipsos fallant, vel in reprehendendis aliis ſuam prodant ignorantiam & livorem, cum propriè artifices de arte judicare & poſſint & debeant, ut vetus habet proverbium.

Principio igitur citrà ambiguitatem de his judicare volentibus, ab aurificibus, & argyrocopis & metallarijs probatoribus, diſcendæ ſunt ſolennes illæ probæ & examina, quibus aurum & argentum à reliquis metallis ſecerni, & reipſa ſequeſtrari ſolet. Nec enim Lydius lapis hic ſufficit, & in operibus Sophiſticis inponere poteſt, ſi non alia accedant ad affricatum colorem criteria. Proindè & principatus & Reſpublicæ omnes plurimùm debent non tàm Guardianis & aurificibus, qui examina hæc uſurpant, ne falſa nummorum & æris non cuſi merce adulterina ſimpliciores circumducantur, quàm ipſis horum examinum inventoribus, qui quidem rerum mineralium peritiſſimi fuerint neceſſe eſt, quando & cauſas harum rerum inveſtigare oportuit, & experientia probari, quod ſine negociatione chymica fieri nequivit. Itaq; non omnes Alchymiſtæ ſemel in univerſum ſunt proſcribendi, licet impoſtoribus, & circulatoribus (hoc eſt cakchymiſtis) non ſit patrocinandum: cum non parum inter hos & veros naturæ indagatores & philoſophos interſit, quod & in ipſa medicinali facultate ſatis ſuperq; res ipſa comprobat.

Pri-

Primum igitur Criterium eſt ignis Cineritii, quod & fulmen dicitur, & probatio per plumbũ. Quæ quò ſeverior ſit, ſumantur cineres ex ſolis oſſibus combuſtis ad albedinem: aliás verò tertia ex oſſibus, binæ verò partes ex cineribus vulgaribus per lixivium defecatis & exuſtis denuo, & caveatur ne oſſa ſuilla ſubintrent, quæ omnia corrumperent. Omnia autem ſubtiliter trita per ſetaceum tranſeãt: poſtea inſperſa aqua tantiſper humeſcant, ut vel in modellis (quæ & mortariola vocantur) catilli, quæ & capellæ, per ſe, vel paropſides in vaſis teſtaceis fiant, & probè levigentur, deſuper impacto piſtillo ad id formato. Sed hæc neceſſe eſt ab experienti demonſtrari. Poſtquam igitur interjecta hora una atq; altera, ſuper impoſita tegula, ut vocant, incanduerint in fornacula, imponatur duplum plumbi, vel triplũ, vel quadruplum, ratione materiæ, quæ imponitur & quæ probanda eſt, idq; ſenſim. Nonnunquam quindecim pondera plumbi adhibenda ſunt, in extremis examinibus, ſi alia ratione edomari & quicquid eſt auri & argenti à cæteris metallis & ſcoria ſecerni nequeat. Ita fiet, ut cum plumbo reliqua metalla exurãtur, & in fumum abeant, ac ſcoriam ad exteriora propellant, auro & argento ſolis reſiduis; quæ propterea quòd in igne ſola perdurent, perfecta & ſuperiora dicuntur, reliqua verò imper-

fecta

fecta & inferiora, ex fixo vel nonfixo ſulphure, ut poſt intelligetur, &c.

Alteraprobandi ratio eſt per aquam valentem ſive fortem, quam vocant quartationem, eò quòd minimùm tribus partibus argenti opus ſit, ſi quarta pars auri cum argento mixta ritè ſit inde ſeparãda per àquam fortem. Quòd ſi minus argenti fuerit, aqua fortis (niſi modũ excedat probationis) id non ſolvet debitá ratione: ſi plus argenti fuerit, ſolutionem promovet, ſed aurũ ferè lancinat. Fiat ergò aqua fortis ex una parte vitrioli calcinati, altera crudi, tertia ſalis nitri; Hæc ferè comuniſſima eſt ratio. Poteſt tamẽ tantundẽ ſalis nitri ſumi, quãtum eſt vitrioli, quæ erit tantò fortior: niſi fæcũ pars adjiciatur ex aqua forti jam ante ſemel facta, quod caput mortuũ vocatur. Sed his de rebus editi ſunt libri à monetarijs, aurifabris & metalliſtis: quò ablegamus lectores, inprimis ad Georgij Agricolæ de re metallica librum 10. Cum hæc committerentur prælo incidimus fortè in eruditiſſimos Libavij viri clariſſimi libros, qui omniũ facilè princeps eſt quos nobis videre contigit. Is abundè omnia præſtat. Aqua fortis purgetur ab omni fæce: nempè ſolvendo argenti drachmam in ſemuncia aquæ fortis in ampulla vitrea levi calore ſuppoſito, quæ diſſoluto argento mox injiciatur in reliquam aquam fortem, ſive una, ſive

duæ libræ fuerint. Fiet hæc instar lactis alba & turbida: mox residendi spatium detur per noctem, & aqua erit clarificata, omni fæce ad fundum vasis depressa. Hac utimur ad separandum argentũ ab auri ramentis, supposito calore ampullæ vitreæ ita ut unciæ metalli in tenues bracteolas extensi & convoluti, more Cylindri, superfundãtur unciæ duæ aquæ fortis: residebit, si ferè quarta pars auri argento permixta est, in fundo integra: sin minus plærunq; ramenta & nitellæ pulveris nigri speciem referent, quæ exemptæ aqua tepida sunt eluendæ & postea igniendæ in crucibulo, auro sese, quale est, subjiciente visui, quod exemptum affricetur coticulæ probatoriæ, aut fundatur. Sed hæc non est nostri instituti longiùs persequi, cùm unde peti possint ostenderimus.

Tertia aurificum vulgata ratio est per Antimonium faciendi Reguli ex permixtis cum auro metallis, unde eliciunt aurum purũ, si impositum catino per prunarum superinductam flammam, juvante folle, mundetur, quoad omne stybium sive Antimonium evaporaverit. Residuum per aridas vini fæces & Halinitrum reducitur.

Vltima probandi auri ratio, & quicquid fixum non fuerit, separandi, est Cementum regale cum lateribus minutissimè tritis, quanti-

tate

tate dupla ad reliqua, & ſale piſto, & vitriolò caſcinato, ita vt ſtratum ſuper ſtratū fiat ſuper laminas ſive bracteolas tenuiſſimè extenſas in tigillo vel catino fornaculæ impoſito, & probè lutato. Ignis tandem carbonū excitatur, ut crucibulum pòſt calefactam fornacē continuò rubeat, ita tamen ut laminæ ne fundantur nimia ignitione, quod ad aliquot horas ſolet continuari, tres quatuorve, undè affinatur aurum.

Hæc ſpecilla & criteria internoſcendi auri argentiq́; (quæ ſola in igne manent) propterea perdiſcenda ſunt, quod ſine his omnis ratio ſit cæca de metallis judicandi ac diſputandi, nedum tractandi. Itaq; relegandi omnino ſunt naſutili iſti homines, qui cenſoriam virgulam ſumunt ſibi adverſus chymicos, priùs ad metallarios & aurifabros, vndè diſcant, quæ ſit ratio & vis metallorum in igne, & quæ examinandorum ratio, ne cum ratione inſaniant, ſi contrà experientiam contendere velint. Sed his præmiſſis ad inſtitutum accedamus.

Qui tranſmutationem metallorum dari negāt, orſi à principiis metalla componentibus, negant Chymiſtas hydrargyrum & ſulphur componentia eorum principia rectè ſtatuere. Sic Balthaſar Hagelius Ieſuita Philoſophiæ in Academia Ingolſtadiana Profeſſor, in ea quam de metallo & lapide diſputationem edidit, pro laurea reſpondēte Andrea de Luchis Auſtriaco,

anno 1588. Thesi 7. scribit titulo de materiâ (libet enim Sectæ causâ, quæ sola philosophiæ penetralia jam sibi vẽdicat, indè arcescere disquisitionis hujus fundamenta, quibus refutatis, cæteri tùm veteres, tùm neoterici quorum vestigia Hagelius sequitur, sua sponte corruẽt) Sic igitur inquit Thesi jam dicta: *Alchymistæ novum & maximè superstitiosum genus hominum, metallorum omnium principia pertinacißimè contendunt esse sulphur & hydrargyrum sive argentum vivũ.* Eadem explicans thesi 12. addit: *Res ad chymicos rediit. Hi quod ipsi sese ex sulphure & hydrargyro metalla fabricare putent, ex iisdẽ naturam conflare nõ sine multo fastidio contendunt.* Hæc Iesuita novum maximè & superstitiosum genus hominum, contra sui ordinis professores, qualis est Delrio & alii. At quomodo susceptum probare conatur? *Quod metalla ex sulphure, inquit, & argento vivo non fiant, ita probandũ est: Si res ita habent ut volunt chymici, cur sulphur & argentum vivum in venis metallicis omnibus aut plerisq;, aut metalla in puteis ipsorum non reperiuntur?* Hæc est prima Iesuitæ ratio ab ortu metallorum, sive loco potiùs ducta. Arguit deinde ex proprietate componentium. *Et cur,* inquit, *proprietates sulphuris & argenti vivi non habent? Quid enim sulphure ad flammã concipiendam aptius est? At metalla non sunt* φλογιστά. Item, *Nullum argentum vivum concrescit frigore, ut experientia & Arist: Meteor. c. 8, auctor est.*

Metal-

Metallum autem nullum eſt, quod non frigus denſarit,- Quomodo igitur ex hydrargyro factũ ſit? Hæc ſunt Ieſuitæ principia, quibus metalla negat ſulphure & argento vivo conſtare: quibus fortaſſe rectiùs obviam iremus, ſi ad oculum ſtatim adhibita demonſtratione, hoc eſt, ipſo facto, evanidas iſtas ratiunculas everteremus, juxta illud Poëtæ.

Nec locus ingenio eſt, oculi te judice vincent:

Veruntamen ad objecta breviter reſpondebimus, priuſquã rem facto firmemus. Quod in metalli fodinis omnibus, aut pleriſq; ſulphur & argentum vivum negat reperiri, ubi ſunt venæ metallicæ, & contrà in puteis ſulphuris & argenti vivi negat metalla eſſe: quis non videt inde fieri, quòd hîc ſemina duntaxat metallica ſint, & quidem extruſa à natura & diſperſa, antequam metalla fieri potuerunt: ubi autem venæ metalli ſunt argentum vivum & Sulphur nõ ita frequenter comparent, eò quòd principia componẽtia in compoſita jam tranſierint, hoc eſt, in metalla concreverint. At ſi quid vellet efficere, probaret, nullum in venis metallicis uſpiam reperiri argentum vivum & ſulphur. Hoc enim (tametſi probabiliter tantùm arguit) non ſolùm Phyſici & Philoſophantes cæteri aſſeverant (quod callidè Ieſuita declinavit) verùm etiam Chymiſtæ quidam

non ignobiles à minerariis minus experientibus decepti senserunt. Sed hoc aliter se habere testibus oculatis & fide dignis & minerarũ peritis monstramus, & quod ad rem facit, ab Alchymia alienis. Primus est Christoph. Encelius Salveldensis, qui de re metallica tres libros scripsit, quos præfixâ epistola ad Christianum Egenolphum civem Francofurtensem, Dn. Philippus Melanthon curavit edendos, qui tamẽ demum impressi sunt ãno 1554. in 8. forma ab hæredibus Christiani Egenolphi. Is libro primo cap. 1. in hæc verba scripsit: *Fuerunt*, inquit, *qui negarunt principia metallorum esse argentum vivum & sulphur.* Causam affert ab iis adductam: *Quia olim talia scilicet argentum vivum & sulphur in natura sua non reperiri dicebantur in fodinis.* Sed hi maxime errant, (addit,) *Nam reperiuntur in nostris fodinis in natura sua tùm argentum vivum, tum sulphur verè metallorum principia.* Hæc ille. Cui similia docet experientissimus vir Iohannes Mathesius, qui cum Pastorem ageret in valle Ioachimica nobis explicationem locorum sacræ scripturæ exhibuit, quæ de fodinis, mineris & metallifico agunt, theologicè & physicè ista pertractans, ipse testis oculatus. Sic igitur in Postillis Sareptæ luculentissimo stylo Germanicè editis Norinbergæ, ãno 1562. in tertia concione, de ortu, incremento, & decremento metallorum, parum quidem æquus

Alchymiſtis, ſed tamen quæ viderat fideliter commemorans; *Alchymiſtæ*, inquit *propoſitum ab ipſis traditum ad opus ſive probam perducere non poſſunt, hoc verum eſt: nihilominus tamen experientia teſtatur*, inquit, *ubi venæ ſunt divites & mineræ uberes, quòd ſine ſulphure & argēto vivo nō ſunt*. Hæc ille. Quæ nominatim regionibus & fodinis citatis probat addens, *in generatione & incremento metallorum oportet ut ſinamus adeſſe argentum vivū*. Eadem documenta ſulphuris adducens, multis locis teſtata, tandem concludit: *His adducti ſignis minerarum periti cum iis ſentiunt, qui metalla ex argento vivo & ſulphure naſci docent; ſicut elegās diſtichon Philippi Melanchtonis in hac ipſa valle factum teſtatur, nempè:*

Lactea ubi ſumis hydrargyra mixta coquuntur
Sulphureis, venæ ſemina prima novæ.

Hæc Matheſius. Vbi iſta Melancht: lux Germaniæ videns indignè à quibuſdam umbratilibus Philoſophis & PſeudoMedicis flagellatur, quos ita ſcribere non pudet: *Valeant ſomnia Melanchtonis, Titelm. & chymicorum qui his adhærere videntur, qui dū ponunt Mercurium & ſulphur proxima pro metallorum materia, omnia confundūt.* Vtrum ſomnia potiùs ſint, quæ iſti ex cerebro ſuo comminiſcuntur; an quæ ſenſus & experientia Philippo demonſtrarunt, & teſtes oculati fatentur, judicet æquus lector. Re-

Refutatá Iesuitæ ratione, de loco ortus metallici, ad alteram è propriis consequentibus accedamus. Metalla, inquit, proprietates sulphuris & argenti vivi non habent, ergò ex his non sunt orta. Priusquam de proprietatibus, & antecedente agamus placet conclusionem reapse evertere, & ipso facto demonstrare, metalla ex argento vivo cõstare, in quod resolvuntur, & ex quo componuntur. Duæ sunt viæ apud Alchymistas, altera quæ dicitur humida, quæ fit per aquas & solutiones: altera quæ dicitur sicca, quæ fit per pulveres. Vtriusq; documentũ edamus, quomodo metalla vel horæ spatio tàm mollia, quàm dura in argentum vivum currens cõverti & resolvi queant. Prioris exemplum esto in plumbo, quod limetur, vel rasile fiat, scalpro detritum: vel fusum inter duas patellas ligneas pulverisetur minutè, qualis est arena plumbea ferè clepshydratum. Ad hujus analysin in sua principia talis præparetur aqua. Recipe aquæ fortis purificatæ uncias duas, dissolve in ea argenti vivi communis unciam unam in ampulla vitrea probe obstipata, levi carbonum igne supposito, donec in aquam limpidam abierit. Postea remove à calore ignis, & aperto ore sensim injice unciá unam plumbi rasilis vel pulverizati. Effervescit enim aqua sponte, & tumultuatur, si simul omnia aut nimis ingeras.

Inde

Inde iterum obtura orificium vitri, & aliquātisper dissolvere sine aquam: mox videbis vulgare argentum vivum, quod priùs in aqua fuerat dissolutum, subsidere instar calcis & pulveris albi, plumbi verò ramenta oculis spectātibus, si agitentur, resolvi sensim in argentum vivum currens, adeò ut duæ & quandoq; tres partes unciæ ex plumbo sint futuræ argentū vivum, quarta pars circiter (si rite omnia peracta fuerint) scoria & fæx sulphuris plumbi superstes. Quibus peractis, effunde aquam fortem in aliud vas vitreum. Reliquum argenti vivi ex plumbo facti exime, & trajice per corium vel linteum cum chorda (uti moris est) compressum & constrictum, & videbis, quantū ex plumbo elicueris Mercurii vivi, & quantum restet fæcis terreæ & sulphureæ. Calcem quoq; albam ex dissolutione argenti vivi primò in aquam impositi subsidentem collige, quæ vel ulterius præcipitari poterit in pulverē rubeum per aquam fortem, vel revivificari in pristinum argenti vivi pondus, per sublimationem & decoctionem, chalybis frusto imposito aquæ communi, ut rerum chymicarum peritis notum est. Ita ad oculum evidenter apparebit, quomodo plumbum in argentum vivum redeat, ex quo fuerat ab initio creatum, pondere etiam residuæ fæcis id testante, quantum plumbi in hydragyrum abjerit, quod à

communi nihil diſcrepat, niſi quod ſit lividius paulò & ſegnius, prout cujuſq; metalli natura peculiaris poſtulat; ſicut contrà id quod ex ferro fit, omnium vivaciſſimum & agilimum eſt. Neq; hîc diſputo, cur unus Mercurius alterum reſolvat, vulgaris (inquā) in aquā tranſparentē reſolutus, eum qui ineſt plumbo eliciens, & vivum permittens, cū prior ex reſolutione in calcem totus ſubſidat. Hoc tantùm animadverti velim, diſtingui manifeſtè duos hos Mercurios, ne quis permiſceri putet, & proximum metalli eſſe vivum, alterum in aquam reſolutum remotiorem, quippe per quē ille metallicus elicitur, & non in aquam nubis aut tranſparentem, ſed in hydrargyrum reſolvitur. Sunt & aliæ viæ reſolvendi plumbum in Mercurium citrà omnem Mercurium, maximè per ſalia, plumbo priùs calcinato: ſed quia momento fieri nequeunt, idcirco commemorandis his ſuperſedeo, ne aliquot dierum ſpecimen afferat lectori tædium.

Accedamus ad duriora metalla, quæ rebus ſiccis diſſolvemus. Deligamus chalybem, ferri depurati nucleum. Hujus limetur ſemuncia, & ponatur in Crucibulo, ac ſuperimponatur ſemuncia ſalis armoniaci minutiſſimè triti, cum uncia Mercurij ſublimati (qui non cū arſenico, ſed cum ſalibus & vitriolo ſublimatus ſit) permiſti & priùs piſti: mox crucibulum collocetur in medio leniter accenſarum pru-

narum

narum, idq; sub camino, aut aere libero. Quàm primum calorem senserit sal armoniacũ cum sublimato incipiet sublimari (Cavendus autẽ est odor, propter Mercurij venenositatem, ne imprudentiùs naribus excipiatur) Paulò pòst incipiet sal armoniacum cum sublimato fundi & fluere, quo ad tria vel quatuor momenta peracto (visu enim tutò percipitur sub camino) statim crucibulum auferatur, & spontè refrigescat: postea super patella diffractum monstrabit chalybis limaturam magna ex parte sui in argentum vivum abijsse, quod patella vel vitro exceptum per linteum exigatur, unde perspicietur limpidissimum & ita vivacis naturæ, ut in plano decurrens quasi subsiliat, adeò igneæ naturæ est Mars sive chalybs. Quin nec in vase ligneo, ne sensim evolet, penè ulla observandi ratione conservari potest; sed in solo vitro firmiter obsignato. Est tamen verũ & naturale hydrargyron, omni proprietate hydrargyri constans. Sed apprimè cavendũ est, ne inter resolutionem paulò largior mora intercedat. Statim enim subvolat, longeque citiùs, quàm aliud quodvis durorum aut mollium metallorum, ac etiam se immisceat salis armoniaci & Mercurij sublimati massæ, quod si fit in mortario cum aqua fervida eluenda erit massa, donec purus secernatur Martis Mercurius. Quòd si forte quis

dubitet,

dubitet, vivum hunc mercurium ex ſublimato defluere, is ſi velit per alembicum in receptaculum exhalationem excipiat, & in phiala vitrea hæc eadem factitet, videbitq; ſublimati & armoniaci priſtinũ pondus ſupereſſe, demptis fæcibus ferri, ſive ſulphure terrenoſo chalybis, & inde producti hydrargyri. Sed & alia ratione probari poteſt ex ſublimato non defluere, nempe ſi loco limaturæ, fruſtum chalybis immittas, facilè experimento cognoſces, nihil ex Mercurio ſublimato (qui tamen in aqua decoctus ſine ferro non facilè revivificatur) Mercurij vivi relinqui, ac proindè ex chalybe limato, non autem ſublimato id hydrargyron fieri. Idem judicium eſto de cupro & argento. Pari enim modo parantur, niſi quòd paulò diutiùs fluere ſuperjectos pulveres oporteat, quàm in chalybe reſoluto. Ac ex hydrargyro cupri (ſeparato jam ſulphure viridanti) pretioſiſſimum paratur Turbit minerale, cum oleo vitrioli & ſpiritu vini, quod ſaltem cum ſaccharo roſarum ſumptum in quantitate grani eximium & expertum eſt contra Peſtem remedium, etiam poſt infectionem, & quidem citra omne periculum, priuſquam elabantur 24 horæ, quod ipſemet cogente periculo, cum cætera omnia deficerẽt, in meis expertus ſum. Neque curo quod Suchtenus in tractatu ſuo antimoniali, diriſſimum venenum pronunciat

mixtum

mixtum Marti, nescio an ullo experimento edoctus, nec ne? Hoc enim meum certum est experimentum & hactenus innoxium. Sed medica non tractamus.

Diximus de mollibus & duris metallis. Aurum enim veluti medium est,& extremitatum centrum, ac proinde temperatum, in quo activa non prævalent passivis,& contrá,ubi alius modus ineundus est separandi Mercurij ipsius per Mercurium. Argentum verò, soror auri, & veluti compar, pondere & colore deficiens & æquali complexione & fixionis infirmiore permanentiâ. In excessu verò dura sunt cuprum & ferrum; in defectu verò mollia stannum & plumbum, quorum hoc mollitie respondet duriciei ferri è regione: stanni autem mollities duritiei cupri. Sed est & aliud instar metalli, si non metallum, quod neque durum per se est, neq, molle sub mallei extensione,sed duntaxat friabile & fusile,quale est Antimonium & quod ab eo degenerat Bysemutum (Hydrargyron enim principium est metallorum, non metallum propriè.) Distinguuntur autem mineralia in majora & minora. Majora, quæ ex Mercurio & sulphure originem ducunt :Minora, quæ Mercurio carent, ut Sales,alumina,sulphur &c. Antimonium igitur quoniam argento vivo & sulphure constat,licet non in metallum duratum sit,

nec ductile: tamen & ipsum metallicum esse convincitur. Potest enim beneficio vitri Veneti ex eo pulvis subcinericius in alembicum sublimari, qui tritus profundit Mercuriũ currentem ad madefactum digitum.

Ostendimus hactenus, ut Metalla in Mercuriũ resolvantur: subjiciamus quomodo ex Mercurio, beneficio sulphuris metallici, metalla componantur, ut constet de eorũ genesi, quod in efformatione plũbi patebit. Fundatur plumbum in testa, & reverberetur agitando super carbones dum in calcem sive pulverem flavescentẽ abeat. Huic trito affunde Phlegma aceti destillati tantũ ut spitamã supereminat, & simul permittãtur ita triduum. Interea dulceset acetũ per extractã animam Saturni. Limpidum quod fuerit per inclinationem à calce effundatur. Hujus aceti si aliquantum decoxeris (saltem crucibulum plenum) donec acetum totum evaporaverit (leniter autem id fiat propter impetuosum tumorem aceti, ne ebulliens dispereat effluendo) videbis in fundo residere inpalpabilem pulverem suberoceum, qui est anima, sulphur & essentia plumbi, nullo pondere, ne forte plumbum ipsum corporale restare existimes. Hoc ad oculum subjecisse libuit, ut sulphur extractum ex metallis, quod tamen ad aliquam fixationẽ pervenit, cerneretur. Reliquum aceti sive extractionẽ illam ex plumbo ani-

bo animā continentis serva, & dissolve in aquæ fortis communis uncia semunciā argenti vivi (ut moris est) cui dissoluto infunde sensim tantum reservati aceti (ejus puta quod animæ plúbi extractionē in se habet) quantū est aquæ fortis, & videbis statim Mercurium resolutū instar pulveris residere tractā in se anima Saturni. Effuso igitur liquore, residuam illā materiam Mercurii in pulverem redacti in crucibulo per se funde, & habebis ex Mercurio plūbum verū, naturale, per artem factū, ita ut nemo negare possit metalla ex Mercurio & sulphure gigni atq; effici, naturali ac vera genesi.

Sed tempus tandem est, postquam reipsa ostendimus (ut quivis experiri potest) metalla ex hydrargyro, contra vulgares Physicos & philosophos, proximè originem ducere: ut ad Iesuitæ rationem, ex propriis consequentibus dictam, respondeamus: quod quanquam opus non erat, quippe conclusione ipso facto & demonstratione, quo ad sensum, eversa: tamen ut hominibus sibi placentibus in suis argutiarū vanitatibus, satis faciamus, nō pigebit etiā hæc somnia brevibus discutere Nō habent, inquit, proprietates sulphuris & argenti vivi metalla: Cur obsecro? quia, inquit sulphure nihil ad flammā concipiendam aptiùs est: at metalla non sunt φλογιστά. Ridiculè. Nam sulphur in metallis ad aliquam fixationem pervenit, ita ut in imperfectis cum Mercurii cruditate

sulphur

ſulphur quidem evaporet, licet nõ ſit inflam-
mabile, in perfectis autem penitus hydrargy-
ron fixavit, ut nec evaporet, nec crēmetur.
Quod quò melius intelligatur, ſciendum eſt,
τὸ φλογιςὸν eſſe quidem proprium omnis ſul-
phuris, adde & ſolius ſulphuris in omnibus re-
bus inſiti, at non ſemper ei eſt propriũ. Quip-
pè fixari poteſt, idq; imperfectè fixũ & materiæ
immixtum non incenditur, tamen evaporat in
in igne: perfectè fixatum manet. Atq; hinc
metallorum in igne evaporantium vel perma-
nentium perfectio, vel imperfectio maximè
oritur. Hujus rei documentum inſigne præ-
bet Antimonium, nondum ad extenſionem
mallei uſq; fixum, ſed tantùm friabile & fuſi-
le, uti diximus. In eo enim ſulphur, quod con-
gelavit argentum vivum in maſſam terreno-
ſam (extra reverbationis artificium puta, quã-
diu manet compoſitum) non inflammatur,
ſed cum Mercurio evaporat in igne penitus,
nempe ipſa ambo in maſſam naturâ ſimul cõ-
juncta. At ſi ſulphur ex Antimonio eliciatur
per extractionem, tunc eſt ſicut ſulphur com-
mune, & perinde ſicut illud φλογιςὸν. Non
loquor de rubedine, quam chymiſtæ extra-
hũt: ſed de vero naturali ſulphure ſubviridi. Id
hoc documento probabis. Rec. Aluminis &
ſalis nitri ana quantum ſufficit; Fac aquam
valentem, vel etiam communem aquam for-
tem

rem ſume,ut moris eſt,cui ponderatæ immitte dimidium ſalis toſti: Poſtea tere Antimonium ſubtiliſſimè, & immitte in pauxillum hujus aquæ tantum Antimonij triti, ut ei ſupernatet aqua ad quatuor digitos: Senſim autem immitte,ne aqua efferveſcat inſolentiùs. Cum virorem aqua conceperit in phiala extracto ſulphure ſubtiliſſimo, ſtatim effunde, & aqua communi tepida in eam immerſa ſubſidebit ſulphur, veluti commune viride,quod ipſo facto probabis eſſe φλογιςὸν, & nihil à vulgari hac in re differre. Colligamus igitur argumentum & Ieſuiticam proprietatem ſulphuris evertamus. Si enim ſulphur in Antimonio non eſt inflammabile (quod tamen nondum ductile eſt metallum, & à quo ſeparatum ardet) quantò minus in cæteris ſive perfectis, ſive imperfectis metallis neceſſe eſt inflammationis proprietatem ſervare, in quibus jam ad malleationis uſq; fixationem pervenit? Priùs eſt verum, ut experimento patet. Fundatur enim Antimonium ante follem, & evaporabit ſine inflammatione. Ergò & poſterius verum eſt: idque tantò magis, quantò ad majorem fixationem in metallo, quàm in Antimonio, ſulphur pervenit. Nam ſeparatum à metallis non amplius inflammatur propter aliquam fixationem,ut patet in plumbo,qua de re antè egimus. Eadem ratio eſt argenti vi-

D vi,quod

vi, quod frigore non concrescit, scilicet per se, & solum. At cum in metallum cum sulphure concrescit & fundi potest, & frigore cógelascit, ut videre est in genesi plumbi ex Mercurio & vel in Antimonio patet, in quo tamen fixionis permanentia nulla in metallum per extensibilitatem facta est. Apparet igitur elúbia esse Iesuitæ argumenta, & ad speciem sophisticam solùm cópofita, ac nescio quid futilis, sed plane nihil solidæ rationis præ se ferre. Hoc & illi, & eius complici Pererio responsum esto, qui in suis libris de communibus omnium rerum naturalium principiis & affectionibus ita scribit lib. 8. cap. 19. *Quidam,* inquit, *rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, affirmant, primum ac summum fundamentum, quo nititur & sustendatur ars Alchymiæ, nullum esse: quo intelligere licet, ipsam artem (si modo ars dicenda est, quæ in se nihil veri ac certi habet) inanem ac falsam esse. Etenim Alchymistæ putant materiam omnium metallorum esse sulphur & argentum vivum: quamobrem profitentur, se ex varia sulphuris & argenti vivi invicem commixtorum temperatione, posse quodlibet metallorum efficere, in quo sanè vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum vivum est materia auri & argenti, ergò in venis, in quibus generatur aurum & argentum, apparebunt aliqua vestigia sulphuris & argenti vivi, similiter etiam in venis sulphuris*

& ar-

& argenti vivi, reperirentur aliqua indicia auri & argenti: Sed ipsi qui totam penè vitam curiosissimè lustrandis considerandisq́, venis & locis metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. Quare falsa est opinio Alchymistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento vivo non est verum aurum. Non enim, ut dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri, &c. Hæc hypothesis principiorum, quæ metalla componunt, utrum à Iesuita Pererio rectè negetur, & proinde veri & naturalis auri effectio & generatio per chymiam explodatur, satis superque jam ostendisse putamus, undè non mirum est, cum præconceptis hujusmodi falsis opinionibus fascinari, ignoratis principiis, & eundem in tota reliqua disputatione, quod & Hagelio accidit, nihil solidi posse asserere. Sed pergamus ad reliquam telam pertexendam.

Altera adversus Chymistas ab Hagelio suscipitur de metallorum distinctione defendenda opinio: qua specie ac differentia essentiali ea vult distingui, ac proinde metalla in metalla non posse transmutari colligit. Tertia deindè directè contra chymistas intenditur, de mutua metallorum transmutatione, in qua nullam substantialem metallorum transmutationẽ arte fieri posse statuit. Cui opinioni Pererius supra citato loco quartã adjicit, nempè nullam per artem nõ modo transmutationem

ſieri, ſed nec de integro effectionem ſive productionem veri auri naturalis eſſe: quibus explicatis & diſcuſſis, Diſquiſitionis noſtræ finẽ faciemus.

Quod igitur ad diſtinctionem metallorum attinet, cùm omnia pariter ex ſulphure & hydrargyro concreverint, ut demonſtratum eſt, & ipſo facto deprehenderimus, ea ſolum quò ad hydrargyron purius vel impurius, & quò ad ſulphur fixum vel cremabile differre, juxtà diverſam contemperationem eorum per ſal ſive terram metallicam concurrentem cum ſulphure, non quidem eorum opinionem improbare poſſumus, qui negant eſſenſifica differentia ſpeciali metalla differre, ſed tantùm ratione accidentium diverſorum, in mineris ſupervenientium, quæ diverſa metalla faciunt: ſed tamen dicis cauſa ſupponamus ea differre ſpeciali forma, nunquid una forma corrupta alteram inducere ars nequit? nempè ſi ſubſternatur materia formam appetens, & impulſu cauſæ efficientis naturalis, ac debitis adminiculis in actum prorumpens? Non enim ſpecies in ſpecies mutari dicimus, velut argenteitatem in aureitatem, ſed individua ſpecierum corruptioni & generationi obnoxia & mutabilia. Videamus igitur quomodo Ieſuita ſuam ſententiam tueatur. *Communis*, inquit, *multorum eſt opinio, ſolum aurum inter me-*

ter metalla perfectam speciem habere, cætera omnia esse quasi quædam rudimenta & initia auri tantùm, ac proinde inter metalla aliud discrimen non esse, quàm inter perfectum & imperfectũ in eadem specie; verùm contrà hanc opinionem sic agere possumus. Ferrum non est mixtum imperfectum, quale est Nix & cætera, quæ ἐν τῳ μετεώρῳ fiunt. Quis enim credat? Ergo est mixtum perfectum. Egregia sane ratio, si hoc est ratiocinari, præsertim in philosophia & scientia naturali. Quis enim credat? inquit; Annon principium his apertè postulat, & mixtum esse perfectum colligit, quia ipse cum suis non credit, quod sit imperfectum? At cum sæpè ferre pluisse legatur, sanè quæ in μετεώρῳ fiunt, longè vero similius est, ferrum & reliqua metalla imitari, quàm secus. Itaq; quod addit, *idẽ licebit dicere de auro, argento & cæteris*; tantundem ponderis habet, quantùm prior ratio habuit. Reliqua argumenta, ut & alterius cujusdam, qui ex suppositione terminorum Logicorum arguit, metalla differe specie, non tenent, nisi addicantur propriis principiis naturalibus. Etsi enim de individuo hoc plumbo prædicetur plumbũ in specie, & de specie hac metallum in genere: tamen ista non re ipsa, sed distinctionis causa dici possunt, ex usu loquentium, non rei natura. Sed pergit Iesuita. *Et, vel unica metallorum substantia est*, inquit, *& qualitates diversæ: vel*

non est unica substantia. Si unica est substantia, tùm veræ erunt illæ, plumbum est aurum, & viceversa aurum est plumbum. Tum quoquè non erit difficile ex plumbo aurum conficere, cum non sit difficile, qualitates, quæ à nulla peculiari forma cohibentur, à plumbo tollere, & quæ auri sunt, inducere. Et tamen hactenus nullus omnino repertus est, quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquido constet. Ex quo conficit non esse metallorum unicã substantiam. Respondemus, satis patuisse ex substantia hydrargyri supra adductis experimentis omnia metalla constare, & penes sulphuris fixi vel nõ fixi differentiam, & diversam contemperationem, vel imperfecta & igne cremabilia, vel perfecta & fixa esse. Proinde cum ad oculum ista pateãt, non est opus de his conquisitis ratiunculis eristicè & sophisticè cõtendere. Porrò hæ propositiones si vulgus spectes, paradoxis similes sunt: plumbum est aurum. At si naturam intrinsecus, spectes, non ita erunt absurdæ. Vndè chymistis plumbum dicitur aurum leprosum: Item interiora argenti sunt aurum: & similes propositiones rectè intellectæ, ex natura rerum, non vulgi loquela & opinione. Vndè etiam facilis est qualitatũ purgatio, & aurificæ formæ, ministerio artis, introductio per principium metallicum fixum, quod imperfectum tollit, & materiam perficit. *At nemo hactenus repertus est*, inquit,

quem

quem confecisse aurum ex omni parte probatũ liquidò constet. Nimirũ hûc omnia redeunt deniq;, ut his Papistis apistis re ipsa demonstremus, contrà inanes argutias philosophantiũ, metallorum transmutationem in aurum possibilẽ esse, itemq́; verum aurũ naturale ex principiis metallicis produci; quod deinceps præstabimus. Nam quod nullus hactenus repertus sit (ut ait Iesuita) quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquidò constet, non est cur refutemus, præsertim cum de Arnoldo Villanovano scribat Ioh. Andr. in addit. ad speculat. tit. de crimine falsi. *Nostris diebus habuimus Arnoldum de Villanova, in curia Romana summum Medicum & Theologum, de quo scripsi de observ. jejun. consilium, qui & Magnus Alchimista, virgulas auri quas faciebat, cõsentiebat omni probationi submitti.* En exemplum! Sed hac de re extant Arnoldi libri, qui testantur ex plumbo factum esse aurum. Possem adducere testimonia clarissimorum & fide omni dignissimorũ virorum, qui hæc suis viderunt oculis, & manibus palparunt, ac non ita pridem cum una tincturæ parte, tria millia quingẽta octuaginta quatuor pondera plũbi in aurum versa sunt, cujus portio etiannum Basileæ asservatur. Sed nolumus inartificialibus argumentis agere: sed ad nobilis Evaldi Hohenlandij historiam, transmutationis metallicæ lectores remittimus, pro defensione

chymiæ ſuper his experimentis. Ingerunt tamen hoc loco ſeſe Medici, neq; ullum è doctioribus chymiæ aſſensū præſtitiſſe, audacter aſſeverant. Sed quid Fernelius de abditis rerum cauſis de Elixiri Arabum & de tota hac re ſtatuat lib. 2. c. 18. & Marſilius Ficinus (duo quovis Hercule ſuperiores) lib. 2. de vita Cæl. Re. c. 3. ante oculos omnium & in ore doctorū verſatur, quos refutare nimis temerarium eſt, quibus Comitem Mirandulanum Comitem addo, ut ſilentio prætercam alios atq; alios.

Nos vero tranſmutationem metallorum poſſibilem & naturalem eſſe, experimento naturæ & artis probabimus, ſi ad illud prius reſponderimus, quod nonnulli ſpecies rerum perfectiores negant fieri niſi uno modo, hoc eſt ab agēte naturali, eo quòd generationes hujuſmodi rerum determinatæ ſint, tàm ſecundum activum principium & materiam, quàm ſecundum locum in quo fiunt. Id hactenus admitti poteſt (ut rectè Petrus Bonus Ferrarienſis notat) quatenus ad artem eadem naturæ proxima principia ſunt adhibenda, quæ ſunt penes ipſam naturam. Nam ſi alia vel ſimilia adhiberentur, nō idem cum naturali auro produceretur, ſed diverſum vel ſimile. Non loquimur de operibus ſophiſticis dealbationum vel rubificationum in colore: ſed de eo quod in ipſa metallorum natura & eſſentia eſt, in definitione

nitione univoca, si metalla specie differant, & omnia criteria & omnes proprietates auri, argenti, æris &c. sustinet: Vnde Paracelsus apertè in libro de vexatione Alchymistarum, veram Alchymiam non constare nisi de metallis, ex metallis, per metalla, & cum metallis, testatur. Sed quod ad locum attinet & generationis media res aliter se habet, ut ex 9. Met. Arist. constat, qui fatetur ex agente & materia similibus, operationes semper similes esse; quamvis media sint diversa, ut & ante nos alii demonstrârunt. Nam ista & materia duo sunt, maximè cum habeamus æquipollentia vasa & media ad eundem istum finem. Hæc quo meliùs intelligantur, placet ex Pererio ipso sententiam Alberti Magni describere, idē testantis. Sic igitur Pererius Iesuita lib. 8. c. 20. *Albertus*, inquit, *in libro suo 30. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchymiæ quæstionem pertractans, primùm exponit sententiam Avicennæ, quæ fuit hæc; Sciant (inquit Avicenna) artifices Alchimiæ species metallorum permutari non posse, quamvis aliquid illis simile fieri poßit, Quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo poßibile, sed exspoliatio accidentium non est impoßibilis, vel saltem diminutio eorum. Non enim permutantur species metallorum, nisi priùs in primam materiam metallicam reducantur, & sic juvamine artis deducuntur in speciem metalli, quod volueris. Atq; idem quoq; sensisse ait,*

Hastem philosophum præcipuum in physicis & Mathematicis. Deinde Albertus subjungit ea quæ sequuntur. Oportet nos dicere Alchymicos peritos non aliter operari, quàm peritos Medicos, qui per medicinas purgant materias corruptas & nocentes sanitati & postea per media confortantia naturam, juvant virtutem naturalem, ut digerendo sanitatem inducant, quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectivè & principaliter, hujus autem instrumentaliter & organicè. Sic Alchymistæ primò bene purgantes materiam argenti vivi & sulphuris insitam in omnibus metallis confortant, deinde deducunt virtutes elementares & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli, quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur & nō ars, nisi organicè juvando & exspoliando, ut diximus, & sic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formentur ad modum naturalium; & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic temperetur, ut non excedat virtutem se moventem & informantem, quæ est in metallis. Huic enim cœlestis inest virtus, quæ primò commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis juvamen. Alchymia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpens unum à sua specie removendo, & cum juvamine eorum quæ in materia sunt, alterius speciem

ciem inducendo. Quare omnium operationum Alchymicarum melior est illa, quæ procedit ex iisdem, ex quibus procedit natura, sicut expurgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem, & expurgatione argenti vivi horumq; bona permixtione cum materia metalli. In his enim, & ex virtutibus horum, omnis species metalli inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt & verum aurum atq; argentum non faciunt, & hoc modo fere omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Propter quod ego experire feci aurum Alchymicum (puto manente specie prioris metalli) quod ad me delatum est, & postquam sex vel septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fæcem revertitur. Hæc Albertus, quibus Pererius addit: *Ecce supra dictis verbis Albertus non solùm docet, verum aurum posse fieri per Alchymiam, sed etiã quis modus eius efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat:* Sed inquam ego, An non hoc ipsimet Pererio est contrariũ, quod ei attendendũ erat & priùs experiendum, quàm exagitandum, si vera Albertum dicere fatetur? Sed tempus est, promissa exsolvendi, antequã ad objecta reliqua respondeamus.

Quod igitur ad metallorum transformationem attinet, scribit Iohannes Mathesius vir experientissimus hac in re idẽ, quod Paracelsus de ferro & chalybe in cuprũ transmutato, tùm

tùm per naturam, tùm per artem. Sic enim habet conc. 3. *Quod in fonte Cypſenſi ex ferro fiat cuprum certum eſt* (*En opus naturæ*) *Item, quod artifices ſciant minerale lixivium fundere, in quo ferrum itidem abit in cuprum in monte Kuticenſi, probatum eſt* (En opus artis!) Sed nos aliorum inventa nolumus referre: tantum hinc apparet Matheſium, chymiſtarum maximum adverſariũ, eo ipſo loco, ubi eos oppugnat, per imprudentiam non poſſe reticere matallorum tranſmutationem eſſentialem (ſiquidem ſpecie differunt) poſſibilem eſſe naturæ & arti. Neq; hîc diſputamus de modis efficiendi cuprum ex ferro, quos docet Paracelſus, quos non perſe fieri putamus, ſiquidem cum vitriolo fiunt ex quo per ſe cuprum poteſt elici. Vnum afferimus noſtræ Minervæ, & noſtræ effectionis, ubi ex ferro vitriolum, ex hoc rurſum cuprum generatur, beneficio naturæ & miniſterio artis per ſulphur cõmune. Sumatur uncia una olei ſulphuris per campanam facti, uti moris eſt, licet non rectificati, cui immiſceantur unciæ duæ aquæ fontanæ. Mox chalybis ſive ferri laminas tenuiſſimas ignias & multoties reſtinguas in vaſe pleno æquæ frigidæ, donec ita indurentur, ut nullo negotio forcipibus diſcerpi queant, quas in modum unguiculi lancina, & ſiccas impone mixtioni aquæ & olei ſulphuris in phiala; quam obſtipatam colloca in vaſe re-

pleto

pleto cineribus, ſub quo ignem carbonum tã-tiſper excitabis, ut bulliat leniſſimè ad horas ſex: mox infrigidari ſponte permitte, & invenies supernè in vaſe refrigerato generatum vitriolum ſplendens, viride, optimum. Hoc in aqua communi diſſolutum bulliat, donec ſupernè cuticulam contrahat, mox aquæ impone laminas nitidas & recentes chalybis, & parvo momento adhærebunt eis nitellæ æris, quas collectas funde & habebis cuprum naturale, ductile & fuſile ad omnem æris proprietatem. Hoc unico experimento difflantur omnes rationes Ariſtotelicorum, quomodo pars chalybis poſſit retromeare in vitriolũ, & iterum ex vitriolo reduci in cuprum, atque ita verè per artis miniſterium beneficio naturæ generari, nec tantùm tranſmutari metallũ.

Aliud brevius exprimentum ſed minoris quantitatis appono. Calcinetur limatura ferri cum tantundem triti ſulphuris, & reverberetur agitando ſuper teſta, donec ſulphur comburatur, reſiduum in aquam ferventẽ ita candefactum immitte, & impone laminas puras chalybis, & adhærebit eis cuprum in forma mucillaginis, quod deterſum fundatur, & erit naturale cuprum. Hoc, ait Paracelſus, minus eſt quàm ferrum aut cuprum tranſmutare in aurum, quod Deus vulgò nondum voluit innoteſcere omnibus: ſed quidquid ſit, abundè ſophiſtarum cavillos evertit.

Pro-

Procedamus verò ad argenti transmutationē in aurum naturale & omni specillo probatum, juxta omnes proprietates auri. Ita tamen procedamns, ut possibilitatē duntaxat artis & naturæ aliquam ostendamus, non utilitatem. Nam indigni sunt ut amplius aliquid consequantur, qui ista impugnant, quippè cum nemo ad proprium commodum, ut ajunt jurisperiti, sit cogendus. Paracelsus cum hac de re contra Aristotelicos ageret. lib. Mineral. cap. 7. de sulphure, paulò post principium inquit; *Sciendum quod (nisi Deus impediat) in sulphure negotium mirabile inest, ac ita excellens, ut lumen naturale hominis obstupescat: aut si Deus non impedit; error est penes artifices, qui sulphur tractant, quod facilè fieri potest. Sed ut ut sit, ea vis & facultas in sulphure inest, ut nemo peritus eam exhaurire possit, talis quoque virtus, ut cuivis admirationi sit. Confundit enim* (inquit) *Aristotelem, qui dicit, species non posse transmutari. Sulphur transmutat. Si vecors Aristoteles adhuc viveret, eum ex stulto insanum redderet, plusquàm ab ulla fœmina est victus.* Hæc Paracelsus. Sed non ostendit, qua ratione hæc transmutatio fieri debeat, nisi quod agens de sulphure minerali docet ex eo cum oleo lini epaticam conficere, quá rectè distillatá & rectificatá (modum eius docet secundo libro Archidoxorum) imponatur in eius oleum rubeum quodvis argentum, & permittatur ad destina-

destinatum temporis terminum usque, ita fiet ut nigrescat, & calcem auri profundat, nempè in aqua forti, sed nondum est fixum aurum, sed volatile, inquit: quod si autem perfectum terminum suum assequatur, omnia, inquit, efficit, quæ efficienda sunt, de quo non est ex usu plura differere. Hæc Paracelsus. Plura de sulphure fixo in libello de mortificatione rerum, eiusq; Metamorphosi extant. Sed nos misso Theophrasteo processu, mõstrare volumus, quomodo vel crudũ sulphur commune transmutet & verum aurum naturale progignat. Recipe ergò partem unam plumbi, quod liquescat in crucibulo super carbonibus accensis, postea cum pyrolabe exime crucibulum, & prius quàm plumbũ congelescat immitte tantundem Mercurij crudi ac vivi & leniter agita bacillo. Habeas deindè sulphuris cõmunis partem item unã, quod fluat in alio crucibulo, cui fuso inijce frustulatim superius malagma coagulatum, ac agito spatula, & cave ne sulphur flammã concipiat aut aduratur, priusquam omnia injeceris. Inde spontè refrigeratũ tere super marmore vel saxo & iterum crucibulo impositum fundatur, donec comburatur sulphur, & materia imposita tantisper fluat, ut in virgã effundi possit metallicã, similem Antimonio fuso & friabilẽ. Hujus triti recipe partẽ unam, & argenti laminati unam & fac stratum

super

ſuper ſtratum in crucibulo, & deſuper minutim piſtum vitrum venetum imponatur, ad ſpiſſitudinem digiti, nec nimiùm repleatur vas, ne vitrum effluat: Ita per horæ ſpatium cõtinuè fundantur omnia igne intenſo, ut vitrum & reliqua ſint in fluxu continuo. Poſtea permitte infrigidari, & diffracto crucibulo exime regulum in fundo, & compone cineritium, cui imponatur plumbum de more, donec intensè currat, inde immitte regulum, & fulmina more aurifabrorum, donec argentum mundum ſubjaceat. Id laminatum vel granulatum mox in aquam fortem immiſſum & diſſolutum, nitellas auri profundet, quæ pulveris nigri inſtar ad fundum ſub[illegible]ebunt, quas elotas aqua tepida in crucibulo ignias & fundas, & habebis micas auri veri naturalis, puri puti, omnes proprietates & examina auri naturalis tàm in Medicina, quàm in reliquo uſu ſuſtinentes. Etſi autem non docemus totum argentum in aurum tranſmutare, ſed portiunculam duntaxat leviſſimam & minimam; tamen quia omnes partes argenti ſunt homogeneæ & ſimilares, etiam micam argenti ſatis eſt in aurũ verum naturale tranſire, ad tranſmutationem metallicam oculis domonſtrandam. Ne quis autem putet, antea infuſum fortè & admixtum argento plumbove aut Mercurio fuiſſe aurum, aut in ipſo hæſiſſe ſulphure, ſingula

gula prius seorsim, si libet, per ignis & aquarum fortium criterea examinabit, quo certiùs sciat non aliunde, quàm ex transformatione aurum hoc existere, per artis experimentum. Quod si quis autem sulphur per calcem nonnihil figat, indeq; aqua calida extrahat & insperso aceto separet, ac deniq; quinta essentia Vini tartarisata ad rubedinem & ad oleitatem edistillata imbibat, majus operæ pretium fecerit. Hæc commemoramus, ut principia naturalia metallorum proxima particulariter cognoscenda tradamus, & jurisconsultos in recepta sententia confirmemus & constabiliamus, qui contra Angelum chymiam defendunt: quò quidem ablegamus & Principatus & Respublicas super hoc negotio vel dubitantes, vel minùs rectè sentientes.

Postquàm igitur promissa adimplevimus (ut ipso facto experiri licet) reliquum est, ut ad inanes objectiones breviter respondeamus tàm Hagelij & Pererij, quàm eorum, qui nos potentiam Dei attentare frustrà clamitant, cum nihil hîc contra naturam, nec contra essentialia metallorum principia tractemus, & proindè ordini creationis nullo modo adversemur. Illud tamen præmittimus, DEVM opus quamvis naturale posse destruere & impedire, non minus ac sationem vegetabilium, & generationem animalium: id quod & Me-

dici in ſuis pharmacis ſæpe experiuntur, natura non ſemper operante, ſed interdum à ſuperiori cauſa repreſſa. Quinimò vim omnem creſcendi ei ſoli tribuimus, qui dixit FIAT, ſine cujus benedictione omnia ad nihilum rediguntur. Atq; haud ſcio, an & iſtud eodem referendum ſit, quod Hagelius de virgula bifurcata indagatrice metallorum attingit, non omnibus ſcilicet mobili. Nam omni vitio rem carere, ex uſu oſtendemus. Cædatur virga bifurcata horna, id eſt, unius anni, ex corylo vel quercu, cujus cornua ſint æqualia & ſine vitio. Quidam tamen eandem putant antè Solis exortum maximè creſcente Luna, & quidem potiſſimùm circa diem Annunciationis Mariæ cædendam: Sed nos conſultò nihil horum obſervavimus. Hoc facto ſumantur duæ furculæ in utramque obverſam manum, cœlum verſus digitis compreſſis, utrinque videlicet extremitatibus flagellorum furcæ ad utrumque compreſſum pollicem extra manum prominentibus: Ipſe autem furcæ caudex extrinſecus intra duas manus vergat. Quòd ſi quis argenteos globulos thoraci præfixos geſtet, etiamſi omni nixu comprimat virgam utraque manu, tamen gyrum movendo per ſe faciet, & verſus thoracem ſeſe introrſum uſque ad globos cæſa illa caudicis pars vertet. Sin verò omni metallo exutus ar-

gentum,

gentum, aut aurum ponas in terram, tunc etiam renitente & invito te, qui tenes virgã, pars caudicis cæsa extrorsum verget, donec validissimo indicio & motu metallũ percutiat. Quæ sit hujus rei ratio, Physicos latet: adeò miranda est naturæ sympathia: tamen & ipse verum esse reipsa expertus sum, & in alijs identidem vidi. Quòd si non cuivis movetur in manu (ut Hagelius ait) sanè in Dei potentia & hoc reservari quis non videt? Sed jam ad umbilicũ nostram Disquisitionem perducamus. Quæ enim Hagelius præterea affert argumenta, núllius ponderis sunt nec valoris. Primùm concedit ab ijsdem causis produci, & easdem operationes tantum secundum majus & minus differentes habere metalla. At si proprietates sequuntur naturam, multò magis hæ convincunt, metalla proprie & constitutivè non differre, tantum abest ut ipsi patrocinentur, qui vult differre ea specie per essentialem differentiam. Nam quod de lapidibus excipit, non eadem est proxima essentia eorum. Non enim ex Mercurio vivo originem proximè ducunt. Quæ autem de elementis adfert, magis imperfectam mixtionem arguunt ὡς ἐν τῷ μετεώρῳ. Quod autem addit. *Natura nec vult nec potest cætera metalla in aurum transmutare. Non vult: tùm quia nunquam id fecit. tùm quia propter certos ac necessarios usus omnia ac singula producit, quos ex substantiali immutatione omnino amitti necesse est.*

Reſpondeo me agnoſcere non naturam, ſed Deum naturæ moderatorem proſpexiſſe uſibus humanis diverſitate metallorum, ac proindè non omne metallum in aurum terminari, ſed ex ſulphuris fixi & volatilis diverſitate cum Mercurio puro vel impuriore, & bona mixtione diverſa produci metalla, quatenus à temperato abſunt, alia per impuritatis duritiem cremabilem, alia per mollitiem evaporabilem: ſed ſi accidentia iſta ſeparentur, non magis tranſmutationi ſerviunt, ac uſibus medicinalibus. Nec tamen metalla ex immutatione omninò amitti neceſſe eſt. Etenim auro præ ferro ad certos uſus comparato nemo uti poteſt. Proindè non eſt metuendum abolitioni eorum per artem. Quid? quod Theophraſtus idem operis eſſe & laboris fatetur, ſi quis meliora metalla velit mutare in viliora; adeò nihil attinet horum abolitioni timere. Quod autem naturam nunquam feciſſe ait, tantum abeſt, ut etiam ſcarabæum halitus auro correptum tranſmutarit, qualia multa miranda in mineris reperiuntur: niſi quis dicat occupatum illum halitum auri abolitione & exuſtione ſacrabæi externam ejus figuram induiſſe, cui libens adſtipulor. Sed quis in hiatus naturæ deſcendit, aut quis ita Lynceus eſt, qui naturam hoc nunquam feciſſe dicat? Certè Petrus Bonus contrarium probat: & plumbum

bum omne granum argenti natura continet, & ſtannum medica præparatione granum argenti pôſt ſe relinquit; quæ ſunt naturalis inclinationis indicia manifeſta. Non poſſe autem naturam metalla transmutare per calorem & frigus, fruſtrá impetit, ut jam ante de ferro in cuprum per naturam mutato viſum eſt. Hæc eadem argumenta in quæſtione de mutua metallorum transmutatione idem odiosè repetit, cum negat ſubſtantialem metallorum transmutationem his interrogatiunculis, theſi 88. *An quia generatio eſt opus ſolius naturæ? An quia quod natura non ſolet, ab arte fieri non poteſt? An quia nihil fruſtra fit in natura?* Item theſi 89. *Præterea* (inquit) *metallum in metallo nec actu nec virtute continetur.* Sed quam hæc omnia ſint falſa & futilia per hydrargyron ex metallo elicitum apparet, & per plumbi ex Mercurio conſtructionem, cæteraq; ſuperius patefacta. *At horum corruptio*, inquit, *fit in deterius.* Id quidem verum eſt: ſed Chymicus non corrumpit tantùm, ſed generat etiam per media naturæ conſentanea, miniſterio artis. Quod autem aurum, quod facit Alchymia, non ſit frigore conſtitutum, ut pyrotechnia docet, ſane dicimus frigus non eſſe propriè rerum generativum, ſed potiùs calorem. Ac metalla igni exempta frigore conſiſtunt, id quod & Chymico auro non minus convenit,

ut ipsa fusio docet, atque idem naturali auro competit, quod usu facile perdisces. Superest una quæstio, partim Physica, partim Theologica, an aurum per artem productum, sit verum naturale, & omnes proprietates auri naturalis tàm in Medicina, quàm in cæteris rebus retineat, & si hoc non, an sit illicitum, & ordini creationis contrarium. Negativam tuetur Pererius capite 19 supra citato loco: *Aurum*, inquit, *quod fit ab Alchymistis, licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & judicari potest; nempè vel ex pondere, vel ex eo, quia non sustinet vim ignis, vel ex eo, quia injectum in urinam amittit colorem suum; vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel deniq; quia non habet naturalis auri proprietates, quarum inprimis illa commendatur confortandi cor humanum* Hæc Pererius. At meminisse debebat ex verbis Alberti ab ipso productis, aliud esse aurum & argentum (æquivocè sic dictum) eorum qui per alba albificant, & per citrina citrant, qui procul dubio deceptores sunt: aliud eorum, qui ex ijsdem procedunt, ex quibus procedit natura, præsertim cum ipsemet subscribat, Albertum manifestè declarare, quismodus veri auri efficiendi sit possibilis, quis impossibilis. Sed in magno opere dormitare per nos quidem Pererio licet, præsertim cum ejus ex philoso-

philoſophia depromptum judicium multò ſit ſanius & æquius quàm Hagelij, etſi procul dubio ad Pererium reſpexit Hagelius, cum theſi octuageſima quarta ſcribit: *Vltimò non deſunt, qui aurum quidem ulla arte hactenus factum negent* (hæc enim eſt Pererianæ deciſionis ſumma) *ſed tamen quin abſolutè artificio fieri poßit, non inſitiantur*: & tamen idem Hagelius contra complicem Pererium & Delrio ſtatuere & decidere non erubeſcit, hoc fieri nullo modo poſſe. Tale eſt ingenium omnium Linguæ quàm naturæ ſtudioſiorum. Reſpondemus igitur ad Pererij aurum Alchimiſticum, omnia quæ dicit eſſe vera, ſi eadem de ſophiſticato auro & argento intelligat h.e. de albificationibus & rubificationibus duntaxat in colore, manente in eodẽ eſſentiæ ſtatu ſulphure & argento vivo prioris metalli. Et tale apparens & ſophiſticum aurũ maximum eſt venenum, & peccatum tale vendere propter arſenicales & narcoticas qualitates in medicina: quod qualecunq; eſt, ignitum conſumitur & perditur tandem, imò quaſi ad fæcem revertitur, poſt juſta criteria & examina ignis, quale fuit aurum ab Alberto ſexies vel ſepties probatum. Apparet autem ex Pererij indicijs eum per nebulam de auri examinibus loqui, cui opponimus judicia ſeveriſſima à Gebro & Petro Bono Ferrarienſi

 phyſi-

physico & chymico in eorum operibus præscripta, & quæcunq; præterea ad veri auri naturalis proprietates examinandas adhiberi debent, ut sunt Ignitio, Fusio, sub malleo per omnem dimensionem extensio, cineritium, Expositio super vapores acutos, & per aquam Regalem solutio, extinctio, Cementum, commixtio rei adurentis, post calcinationem reductio, susceptio argenti vivi facilis vel difficilis &c. Si igitur ad omne specillum probatum aurum fiat, nec ut sophisticatum perdatur, sed substet, habens omnes proprietates auri naturalis, omnes operationes & passione (quale nostrum esse dicimus) non simile, sed idem cum naturali erit, quicquid deliret cum Ægidio Pererius. Nam quod de serpentibus & dracunculis à Magis & Mose factum affertur, illorum fuit diabolicæ illusionis, hujus à divina virtute. Nos verò neutrum præsumimus, nec tale quid attentamus, sed vires naturales duntaxat sequimur. Iam quod de muribus ex putredine natis ac differentibus specie à muribus generatis per semen objicitur, unde inferunt: Sic aurum chymicum differre à naturali, licet proprietates auri naturalis habeat, prorsus est alienum. Siquidem ex alijs principijs, quàm naturalibus metallorum vera ars chymiæ non procedit, nec quicquam aliud usurpat, quàm quod natura gene-

gavit ac generat, adhibita mixtione, & debita præparatione. Itaq; ut diversæ materiæ suppositio sit in muribus, in metallificio certè nulla est Quod verò nonnulli eò usq; procedunt, ut si omnes quidem proprietates auri naturalis contineat id, quod fit per chymiam, tamen istud recipere nolint, quis non videt dimittendos esse tales, ac bonam eis mentem precandam? Quodcunq; enim principia essentialia eadem habet, & passiones atq; operationes alcujus rei, id idem est cum ea re, ut testatur, de formis agens, Aristoteles. Sic enim 4. Metaphys. arguit, ex operibus rerum & accidentibus super ipsas formas: *Quod enim facit operationes oculi, est oculus, quod verò non, non est oculus. Itaq; oculus lapideus vel cæcus, quia non facit operationes oculi, non dicitur oculus, sed imago oculi: & serra lignea, non dicitur serra, sed imago serræ.* Idem testatur totum Naturæ lumen. At sophisticationes, fateor, non habent tales proprietates: verum autem aurum chymica operatione, ex veris principijs & essentialiter metalla componentibus productum, continet omnes proprietates auri, ut experimento patet. Itaq; si quid aurum ad medicinam facit (puta crudum) etiam hoc aurum chymicum præstabit, puta lætificare & confortare cor, & multò magis hoc, ut testatur chymicus Plato in 3. stellicarum & Hamech.

in commento ibidem,& ſimiliter Haly in ſuis ſecretis: Itemq; chymicus Ariſtoteles in ſuo libro de ſecreto ſecretorum, & lapidibus pretioſis; licet ſophiſticatum aurum chymicum faciat contrarium,de quo ſupra dictum eſt. Itaq; verum ab Alchymiſtico auro fucato & duntaxat alterato & adulterato, eſt diſcernendum. Nec libet ſophiſticationum ponere documenta,qualia leguntur apud Albertum Brunum in tractatu augmen. & diminut. & in correctorio Richardi Angelici,ac deniq; in libris de ſubtil. Cardani(ſi hæc eſt ſubtilitas)& paſſim apud alios, partim albificationis, partim rubificationis,hoc eſt adulterini auri&argenti colorem tantum præferentium quæ prorſus damnamus. Ex principijs autem & criterijs proprietatum omnium in vero chymico auro licet colligere, nihil contra ordinẽ creationis à nobis attentari, quia aurum noſtrum eſt naturale ac verum, beneficio ſolius naturæ per miniſterium artis productũ,ideoq; nec ex ſuppoſitione diaboli occultè additum, ut vult Ægidius & Angelus, duo ſoli ex jureconſultis artem chymicam fruſtrà impetentes & pòſt hos vir quidam in Germania magnus, ſed harum rerum imperitus, & ab alijs deceptus, ſi quidem ex eſſentialibus & naturalibus metallorum principijs,non diabolicis operibus hîc proceditur;licet Deus Opt.Max.
inhibe-

inhibere at impedire, aut prorſus deſtruere etiam opus naturæ & artis poſſit; Nec verò divinæ potentiæ munus propterea invadimus, cum non juſſu & voluntate & verbis id producamus, ut in miraculis divinis fit juſſu divino, ſed tantùm per inſitam naturæ generantis facultatem, cui ſervimus tanquam miniſtri, nihil ad eam de alieno, nec de proprio afferentes. Quod ſi hæc non ſufficiunt ad probos artifices diſcernendos ab impoſtoribus, & ad artis veritatem per ſe defendendam à vanitate ſophiſtices, aut Diabolicarum artium impoſturis, & calumniantium linguis; doceant, qui contrà ſentiunt, meliora, & verioribus ultrò parebimus: aut reſpondeant ſaltem Apologiæ Clavæi adverſus Thomam Eraſtum medicum ſcriptæ, vel ſolutiones Boni Ferrarienſis Phyſici Ariſtotelici: quod à nonnullis attentatum quidem, ſed planè præſtitum eſt à nemine.

Quod ſi id fiat bona fide, ex varia & diverſa rerum ventilatione, tanquam ex puteo emerget veritas, & ita Helias artis tandem in lucem prodibit; Cui hanc diſputationem impendiſſe hactenus libuit.

CON-

CONCLUSIO EX HIERONYMO DE ZANETI-nis, qua disputationi & argumentis Angeli respondetur in cap. 1. Ext. de accu-sationib.

AN Alchimia sit peccatum, & ars reprobata? Alber. in Dict. juris civ. in ver. Alchimia arguit, & Ioh. Andr. in addit. Spec. in tit. de crim. falsi. Ioh. de Ana. in c. 2. de sortileg. & Pet. de Anchar. in c. 1. eod. tit. Bald. in c. 1. quæ sunt regal. & Tho. secunda secundæ q. 77. ar. 2. & finaliter videntur tenere, quòd non videntur peccare si attribuunt Deo: quia non mutant unam speciem in aliam (ut eis imponitur) quia hoc est impossibile: sed dicunt, quod ex una specie metalli (scilicet stamno) potest alia species metalli (scilicet aurum, vel argentum) produci. Nec hoc est inconveniens. Or videmus quandoque quòd ex re mortua produ-

citur

tur viva, ut in vermibus, ex quibus pro-
ucitur sericum. Nam omnia metalla pro-
dunt ex eodem principio, scilicet ex sul-
hure, & argento vivo: sed ex virtute ele-
entorum quædam habent maiorem in-
uentiam in uno loco, quàm in alio, & in
na contrata fit stannum, in alia argentum
n alia aurum & ideo est licita: dummodo
on fiat per artem magicam, vel aliam le-
ibus odiosam. leg. 1. Cod. de Thesaur. libro
lecim, in verb. Alchimia, quæ tenet, quòd
rs ista sit illicita ex multis respectibus tum
rimò, quia nullus invenitur qui habeat
ujusmodi veram artem, licet dicatur de
nultis: sed falsum esse patet ex experientia:
ũ quia videmus, quod cõmuniter ipsam fa-
ientes multa cõsumant, & à communiter
ccidentibus est standum. Vnde de ipsis dici-
tur illud ad Timot. cap. tertio, & d. c. nec
rirum. 26. quæst. 5. Semper addiscentes, &
nunquam ad scientiam veritatis perveni-
entes. Experientias multas faciunt &
nunquam ad perfectum attingunt: tem-
pus vitamq; cõsumunt, nec id quod operan-
tur, habet veritatem cum auro vel argen-
to, sed solùm apparentiam. Et ideo simpli-
citer sunt condemnandi Alchimistæ. Et
hoo

hoc evidenter probatur: quia nemo eam in
publico vult facere: ut appareat quòd ma
agunt: quia odiunt lucem & si aliquand
verum faciunt, aut fit cum damno, compu
tatis expensis, vel ex aliqua deceptione, im
ponendo aurum verum, vel aliqua diabo
lica fallacia, quæ ut eos attendere faciat hu
jusmodi facit eis verum aurum ex apposi
tione auri veri occultè aliquando. Cum er
go sit tale exercitium contra utilitatem pu
blicam, ut patet ex consumptione rerum, &
quia ut communiter faciunt ex his mone
tam falsam, ideo simpliciter sunt condem-
nandi eam facientes. Ego verò teneo com-
munem opinionem: artem istam esse lici-
tam, quia rationes summæ Angelicæ non
concludunt artem ipsam esse illicitam, eò
quod nullus habeat artem veram: quia hoc
non est ex defectu artis nec etiam aliæ rati-
ones concludunt, ut de se patet. Et idem te-
nent Tho. & Alber. An autem lucrum ex
Alchemia sit licitum & venditio reddatur
iniusta, dicit Tho. ubi sup. quòd si per alchi-
miam fit verum aurum, non est illicitum
ipsum pro vero vendere: quia nil prohibet
uti artem aliquibus naturalibus ad pro-
ducendos naturales effectus: aut non habet
veram

eram speciem auri, & est injusta venditio, postquam est aurum sophisticatum.

Thom. Arsoncini I U. Doctoris de jure Alchimiæ responsum.

AD propositam quæstionem utrum ars Alchimiæ sit licita, breviter respondeo si communis Doctorum opinio facit jus (ut inter omnes peritos constat) sequitur ut Alchymia sit licita. Verum est autem antecedens: quia Olrad. Bald. Ioh. And. Panormitant. And. Isernin. Alber. de Rosat. Alb. Brun. Guid. pap. & alij complures tam civilistæ quam canonistæ illam comprobârunt. Vnus solus contradicit Angelus, in sua summa angelica. Sed præterquam quod unius Doctoris contra communem nulla est authoritas, ut omnes sciunt, certè fuit unus magnus Canonista Hyeronim. de Zanetin. qui in c. 1. de accusat. omnibus & singulis ipsius argumentis exactissimè respondit. Hoc est fundamentū adamantinum ex authoritate magnorum & clarorum Doctorum, & jurisconsultorum: ut omittam auctoritatem Thomæ de Aquino, qui duobus aut tribus locis Alchimiam apertissimè com-

com-

comprobavit. Plinius quoq; lib 34. cap. 4 scribit. Caij. Imp. temporibus fuisse Alchemistas. Neque ad rem pertinet quod dicit, illorum artificium non fuisse quæstuosum. Primùm quia in quæstione, an Alchemia sit ars licita: non quæritur, an sit lucrosa, & fructuosa: sed tantum, an jure divino vel humano prohibeatur. Deinde quia fieri potest, ut illi artifices, de quibus loquitur, non satis periti fuerint: cum alij peritiores esse potuerint; ut vulgò dicimus, inter artifices. ff. de solut. Mira sunt præterea, quæ Suidas de Alchemia & artificiosa auri confectione narrat: quod Ægyptij potuerunt alere bellum diuturnum contra tyrannum Diocletianum, freti arte sua id est, aurificio.

Sed videamus alia quædam argumenta. Scribit enim Aristot. lib. Metaphys. 2. & 4. quòd ars naturam in quibusdam imitatur: Et quòd multa naturalia confici & perfici arte possunt: & Colchotar & Calchantum exempli causa nominat; dicens, quòd illa duo atramenta non tantùm nascuntur in mineris, sed etiam confici arte possunt. Tertium exemplum ponatur de Sale. Nam (ut ait Plin. lib. 13. sal

aut

aut fit, aut gignitur. In Polonia est sal minerale, in Galitia est factitium, & hujus eadem est proprietas, natura, efficacitas, quæ alius. Quartum est Electrum quod Plin. lib. 33. cap. 4. & multi alij scribunt non tantum naturale: sed etiam factitium. De quo factitio & artificiali textus loquuntur in l. 4. ff. de legat. 1. l. 7. §. voluntas, ff. de acq. rerum dom. §. si duorum, Inst. de de rer. divis. Quintum est argentum vivum, quod prædictus Plinius libro trigesimo tertio capite octavo dicit esse aliud nativum, aliud factitium. & hoc ad alterius differentiam nominat Hydrargyrum. Guillelmus Philander in commentarijs Vitruvij quatuor ejus genera numerat: duo nativi, & duo factitij: atque ibidem ostendit, & chalybem, & sandaracham, & ærigi-nem, & calchantum, & cinabrium, alia naturâ gigni, alia hominum arte confici. Quæ cum ita sint, non absurde concludere possumus sicut ars in tam multis alijs naturam imitari potest, non esse inconveniens dicere, illam etiam in auri & argenti operatione naturam imitari posse. Certè Cardanus libro de Subtilitate decimosexto scribit, & multi dicunt sibi hoc esse cognitum,

quod ex ferro poteſt fieri cuprum chalchanto adhibito, & Sardanus eodem lib. teſtatur pharmicarium quendam Treviſanum coram illuſtriſſimo principe Venetorum & ſapientibus ſenatoribus argentum vivum in aurum convertiſſe. Verum eſt quod Iulius Scaliger negat, ſe id credere, ſed nititur argumento infirmo, videlicet, quod ſi Veneti hoc vidiſſent, qui tanta ſunt avaritia (ut ipſe ſcribit) ut etiam cum Turca hoſte Chriſtiani nominis fœdus faciant, nunquam illum pharmacarium dimiſiſſent: ſed tormentis eum coegiſſent artem ſuam revelare: & fortè eum in Sabato ſuſpendiſſent. Sed veriſimile eſt, pharmacarium illum fide publica fortaſſis etiam obſide, aut alia ſecuritate ſibi caviſſe & providiſſe. Nec certe de omnibus omnia ſuſpicari honeſtum eſt. Illud conſtat, innumeros & ſuperioribus ſeculis fuiſſe, & nunc eſſe graves viros, qui eam artem factitârunt, & ſibi quæſtuoſam fuiſſe prædicârunt. In quibus fuerunt Albertus Magnus, Comes Triviſanus, Augurellus, Avicenna, Geber Lullius, Bonus Ferrarienſis. Morienus, ac Totod. & præſertim Arnal. de Villanova, ſummus Medicus.

Vide-

Videmus etiam nostris temporibus Iohan. Fernelium in arte medica principem existimatum in suo libro de Abdit. Rerum caus. eandem artem ad unguem tenuisse & in ea exercitatum fuisse quamvis circa finem ioculariter ex trib. Augurelli versibus incautum lectorem eludat. Vnius autem illius Fernelij authoritas aliorum multorum medicorum contradicentium auctoritati (ut quidam dicunt) præponderat.

Sed principaliter & ante omnia, in quæstione: An ars aliqua sit licita? considerandum est, an divino aut humano aliquo iure sit prohibita. Nam licita aut illicita ita discernuntur. l. 1. ff. de concubin. l. cum senatus ff. de reb. dub. l. 1. & per tot. ff. de colleg. & corporibus. Quantum ad divinam scripturam, certè nullum textum reperio, ubi Alchemia & auri confectio prohibeatur: cum tamen innumera vitia & crimina legislator divinus Moses in Levitico & Deuteronomio persequatur. Neque puto illum magis prohibuisse distillationes & alembicationes, & auri argentive confectionem, quàm iocalium, & annullorum, & cæterorum eiusmodi

ornamentorum conflatorum: quib. Salomon. & alij reges ornabantur. Quantu etiam laminarum & bractearum auri usu apud populum Dei fuerit, præsertim in templo Ierusalem, nemini ignotum est. Quantum autem ad ius civile, certè nulla litera in Digestis Codice, Inst. vel Novell. ostendi posset, quæ in prohibitionem Alchimiæ pertineat, quin potius Fusorum ars comprobatur, & laudatur & præmijs decoratur. l. 1. C. de excusat. artific. Sic Vascularij fusores frequenter nominantur, quasi artem (sine controversia) legitimam exercentes in l. apud Labeonem §. ult. ff. de præscript. verb. l. ult. ff. de obligat. & action. l. penult. ff. de aur. & argent. legat: Et de Metallarijs, quòd legitimam artem exerceant, dubitari non potest ex tit. Cod. de Metallarijs, lib XI. Quantum ad jus Canonicum, opponi solent duo textus: sed facile est utriq; respondere. Primus est in c. spondent. Extravag: de crimine fals. Vbi Papa Ioannes XXII. Alchimistas reprobat, non tamen eos morte damnat, sed tantum infamia perpetua. Sed textus ille non est infinitè & generaliter scriptus de omnibus Alchimistis: verum specialiter & propriè de ijs tantùm,

qui (ut textus verba proferam) aurum vel argentum Sophistica transmutatione confingunt. Quare ad eos, qui non reprobum, adulterinum, sed probum & verum aurum conficiant, textus ille non pertinet. Sicut Ioh. And in addit. ad Specul. testatur, Arnoldum de Villanova suo tempore facere solitum virgas auri, quas omni probationi submittebat. Itaq; omnes Doctores tam civilistæ, quam canonistæ non curârunt illam extra vagantem Papæ, ut superius diximus, quin etiam Ioh. Augurellus magnus poëta, opusculum suum de Alchimia liberè dedicavit & præsentavit Papæ Leoni. X. cui gratissimum illud munus fuisse constat. Hæc igitur ad illum textum responsio sufficiat: ut illud omitam, quòd multi hodie non recipiunt authoritatem illius legislatoris, qui fuit Papa: & dicent, quòd si in uno capite authoritas illius approbatur, etiã in altero capite proximo, ubi de Franciscanis & alijs monachis quædam pro suo libito constituit, & approbanda esset. l. qui non cogitu.. ff de judic. Alter textus, qui opponitur, est in c. episcopi. 26. q. 5. qui tempus dicitur ex concilio Anquirensi. & sic scriptum est: Quisquis credit posse fieri aliquam

creaturam, aut in melius, aut in deterius transformari in aliam ſpeciem, vel aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, infidelis eſt. Primum *ridiculoſa eſt allegatio ex concilio Anquirenſi quod nunquam fuit nec eſſe potuit.* Corrigendum eſt *AQVILIENSI: ſed magis deridicula eſt allegatio illius textus ubi damnantur qui credunt transformationem fieri in aliam ſpeciem. Certè nihilomagis hoc pertinet ad noſtram quæſtionem, quam quòd Imper. ſcribit, poſſibile eſſe res omnes in pecuniam converti leg. 2. C. de conſtitut. pecuniam textus ille non loquitur de ſpeciebus metallorum, aut ſimilium rerum, ſed de ſpecicbus perſonarum: hoc eſt, de mulieribus ſortilegis, quæ dicebant, quod noctu transformabantur in varias ſpecies animalium, & per ſylvas ac nemora cum Diana vagabantur. Itaq; in §. ſiquidem ſathanas (inquit textus, transformat ſe in diverſarum ſpecies perſonarum. Quare deridiculum eſt, textum qui de diabolica transformatione perſonarum loquitur contorquere ad transformationes metallorum, quæ induſtriâ & ſolertiâ quorundam*

dam artificum fieri possunt, sine ullo diabolico vel magico artificio: ut Thomas de Aquino in prædictis locis ostendit. Quin etiam textus est sub eadem quæst. in c. nec mirum: ubi sic scriptum est: Insunt rebus corporeis per omnia elementa quædam occultæ seminariæ rationes: quibus, cum data fuerit opportunitas temporalis aut causalis, prorumpunt in species debitas. Addam etiam illud, quod legibus nostris comprobatur medicamentum factum ex venenis aut rebus venenatis, quasi ea, quæ natura venenosa sunt, arte & solertiâ emendari & commutari ad salubritatem possint, ut de Mithridatico innuit textus in l. quod sæpè. §. venena, ff. de cont. empt.

Restat illud argumentum, quòd multi Alchimistæ faciunt falsam monetam: multi etiam fuerunt sortilegi, impy, athei, necromantici. Dicitur etiam quod Ramundus Lullus & Paracelsus fuerunt magicis artibus inquinati. Horum disputatorum laudanda est pietas & probitas: sed tamen rogandi sunt, ut cogitent, artificum vitia nequaquam arti imputanda esse Quoniam aliud est ars, aliud artifex Aliud est usus artis, aliud abusus. l. qui-

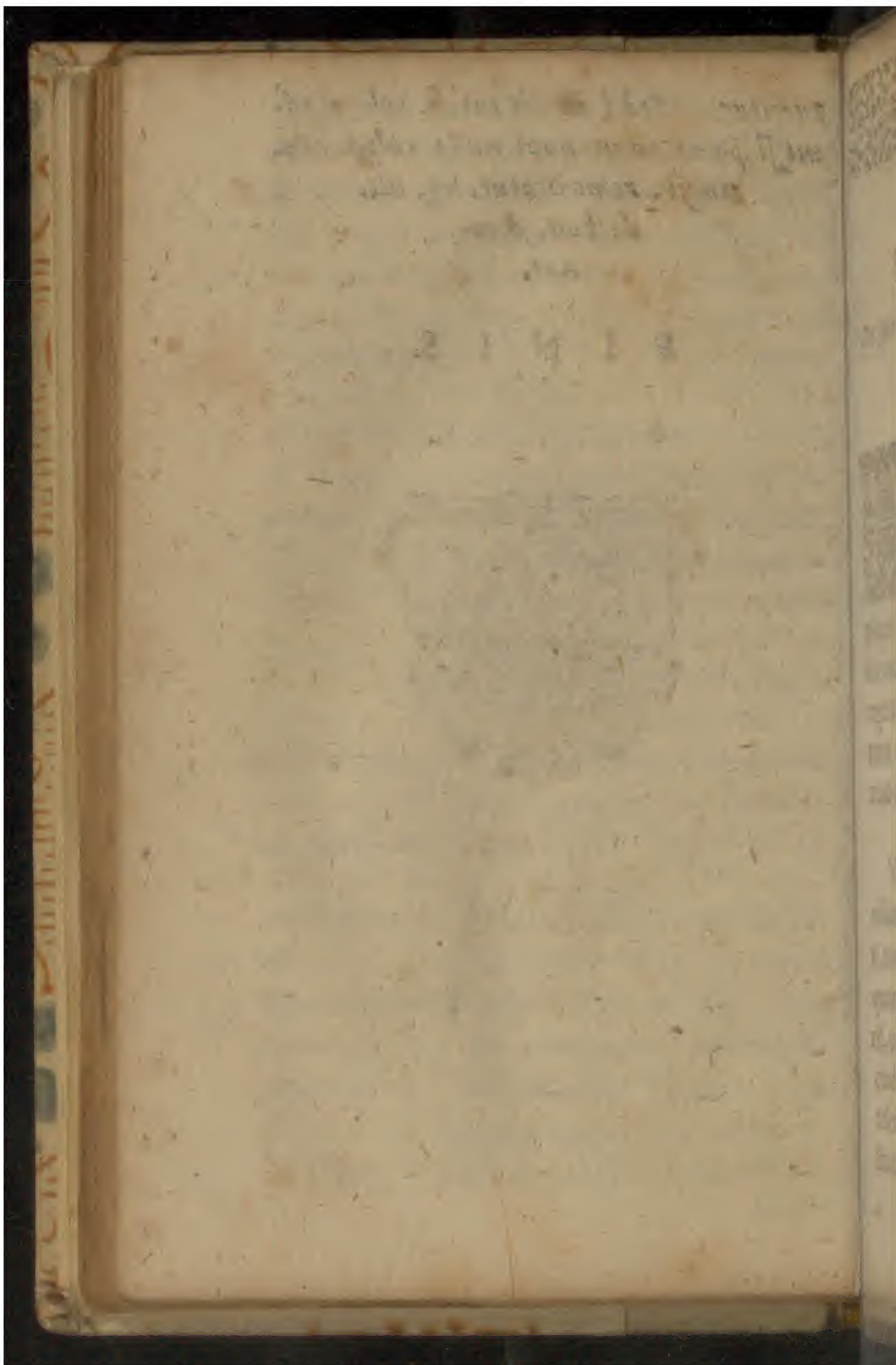
cunq.

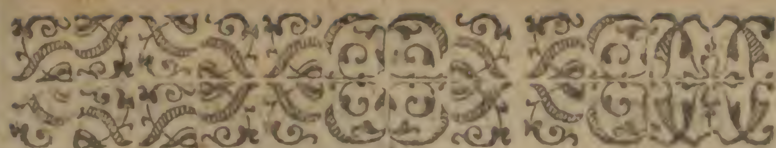
cunque & lib. seqq. ad leg. Corn de fals. Vbi ars monetaria probatur: sed tamen damnatur qui nummos aureos aut argenteos tinxerint aut finxerint. Sic in l. 1 ff. de extra ord: cognit. artis medicæ professores laudantur: inter quos tamen dicuntur esse impostores, qui incantationibus & imprecationibus & exorcismis utuntur. Sic Mathematicæ simpliciter damnatur in l. 2. C. de malefic. cum tamen non omnes mathematici damnandi sint, sed impostores soli. Sic venenarij capite puniuntur in l. capitalium §. venenarij, ff. de pœn. cum tamen ne venena quidem ipsa damnentur, ut modò dictum est ex l. quod ff. de cont. empt. Quod si artes propter artificum abusum damnandæ essent, quænã hodie probaretur? An Iurisprudentia, in qua tot sunt rabulæ? an Meditina in qua tot sunt venefici? an Theologia in qua tot sunt Sophistæ? Iudicium igitur & delectus adhibeatur. Separentur paleæ à granis in area: mali pisces à bonis in sagena: Adulterini nummi à probis in Rep. Sophisticantes aurum vel argentum à peritis artificibus: acerrimæ contra falsarios & monetæ corruptores animadversiones, inquisitiones, informatio, constituan-

tuantur. Sed (ut ait Iurisc.) alieni admissi pœnæ ab ijs quos nulla culpa contingit, removeatur, leg. ult. de bon. demnat.

FINIS.







CANONES HERMETICI

De Spiritu, Anima, & Corpore Majoris & Minoris Mundi.

I.

HERMES τρισμέγιστος ob triplicis regni Mineralis, vegetabilis, Animalis, imò ob triplicis in una creata essentia subsistentiæ indagationem, in qua vim omnem vegetabilis, animalis, & mineralis Naturæ exploravit, Pater Philosophorum dici meruit.

II.

Vis vegetans in natura Mercurij volantis, instar nivis candidi, concreti, non vulgaris inest; qui tam Majoris, quam Minoris Mundi quidam Spiritus est, unde Naturæ ipsius humanæ, secundum animam rationalem immortalem pendet mobilitas, atq; fluxibilitas.

An-

III.

Animans autem vis, tanquam Mundi glutinum, inter Spiritum atq; corpus medium eſt, atq; utriuſq; vinculum in Sulphure nimirum rubentis atq; tranſparentis olei cujuſdam, veluti ſol in Majore Mundo, & cor Microcoſmi.

IV.

Mineralitas deniq; tanquam corpus inſtar ſalis obtinet, mirabilis virtutis & odoris, ubi ſal à Scoria terræ ſeparatum fuerit, à Mercurio non niſi corporis craſſitie, & conſiſtentia ferè diſtans.

V.

Hæ tres ſubſiſtentiæ in una creata eſſentia limbum minoris & majoris Mundi conſtituunt, ex quo formatus eſt primus homo, cùm fingeretur è pulvere terræ. Hûc accedit anima rationalis Microcoſmi immortalis à Deo immediatè inſpirata, horum trium & omnium functionum in homine motrix atq; directrix cauſſa, veluti Regina.

VI.

Cæterùm ut é quatuor elementis con-

conglobato pulvere terræ vis corporum nostrorum atq; vita integra est, si Spiritus Mercurialis, tanquam humidum radicale, & anima sulphurea, tanquam calidum naturale, unâ cum salis consistentia à putredine asservantis, suaviter in unum conspirent: ita vice versa animam immortalem à corpore conglobati pulveris terræ separari necesse est, si vel in uno Principiorum trium, pluribusve defectus oboriatur: in toto quidem, unde mors; In parte verò, unde morbus: quod in septem Principalium membrorum anatomia præcipuè videre est.

VII.

Huic triplici defectui nihil æquè mederi potest, quàm illa limbi, ex quo primus homo conflatus est, conglobata in unum è ternis Principijs massa, quæ ad quamvis naturæ potentiam atque vim excitandam ac fovendum valet, si in corpus astrale fixum debitè fuerit versa.

IIV.

Ex quo intelligitur Balsamum subjecti Hermetici cum corpore humano

singu-

ſingularem harmoniam habere: unde Helveticus ille Phyſicorũ Monarcha PHILIPPUS AB HOHENHEIM ſive PARACELSUS, libro de Lapide Phyſico, Manuali dicto, hac Medicina Microcoſmum, qui in limbo terræ ſitus, & ex pulvere terræ formatus eſt, RADICALITER TANQUAM à SUO SIMILI, non autem ſecundum opinionem, ſed verè ac propriè ad ſanitatem poſſe perduci & conſervari rectiſſimè aſſerit.

IX.

Tantò verò id magis attendendum eſt, quantò Medicina vulgaris debilior eſt ad tria illa principia Microcoſmi, eorundemq; harmoniam radicaliter tuendam atq; inſtaurandam: quippe veluti ex accidenti (quandoquidem tota ferê in quatuor humoribus occupatur) tribus illis principijs obſtetricans.

X.

Mineralis autem Medicina Chymica è metallis & mineralibus rarò vel rectè paratur vel adminiſtratur: unde Paracelſus eodem in libro Medicinam

nam suam omnibus præfert: negare tamen sese negat, magna Arcana item alijs in rebus Mineralibus inesse, sed longioris operæ & laboris, neque facilè rectè usurpari, præsertim ab imperitioribus; qui in hæc incidentes plus damni dent quàm prodesse queant.

XI.

Quæramus igitur Limbum Microcosmi in quo is situs est; hoc est, globum illum viscidum terræ, ex Mercurio, sulphure, & Sale concretum: qui quidem quoniam ex humido quodam exsistit, pulchrè Viscida humiditatis humiditas secundum Gebrum dici potest.

XII.

Sicut enim Mundus, licet ex Nihilo conditus, originem debet Aquæ, cui Spiritus DOMINI incubabat: rebus tam Cœlestibus quàm Terrestribus omnibus inde prodeuntibus: ita Limbus hic emergit ex Aquâ non vulgari, neq; ex rore cœlesti,

aut

aut ex Aëre condenſato in cavernis Terræ, vel in Recipiente ipſo: non ex abyſſo Maris, fontibus, puteis, fluminibuſve hauſto: Sed ex Aquâ quâdam perpeſsâ, omnibus obviâ, paucisſimis cognitâ; Quæ in ſe habet, quæcunq; ad totius Operis complementum ſunt ei neceſſaria, omni amoto extrinſeco.

XIII.

Eſt autem Natura hæc quædam media inter Majorem & Minorem Mundum ubique repertitia, & tam ad pauperem, quàm ad divitem: uti adſerunt omnes philoſophi. Projicitur enim in vijs, & conculcatur pedibus: licet tam admirandarum operationum ſit fons: unde tria illa Corporis noſtri Principia, diverſis proprietatibus gaudentia, ſunt inſtauranda.

VIV.

Hæc materia reſoluta in ſuam propriam aquam (ab Aqua enim omnis Generatio profluit) per 4. Elementa rotatur, donec in naturam Aſtralem fixam abeat, in Ovo Phyſico; quod à fotu Gallinæ indeſinenter ovis incu-
bantis

bantis dicitur, alioqui ſpes omnis ſobolis periret.

XV.

Sic avis Hermetis ſemel incluſa Caveæ, quæ Furnus eſt, vaparoſi Ignis noſtri calore continuato gradatim excitanda eſt, donec ſe ipſam excludat, & ſuo partu omnes ſanet.

XVI.

Ut autem in trium principiorum perpeſſæ hujus Aquæ præparatione nihil addimus ſubſtantiali Materiei, nihilq́; ſubſiſtentibus tribus proprietatibus in eâ addimus, ſed ſolâ præparatione ſuperflua removemus, hoc eſt, heterogenea ſive Terram emortuam, & aquam inſipidam: Ita opus Hermeticum trium principiorum præparationum conjunctione inchoatur ſub certâ proportione; nempe pondere corporis, ſeſquialterâ parte Spiritum Animamq́; propemodum æquantis.

XVII.

Exinde fotu continuo regenda ſunt omnia, ut Natura Agens Interior, neq́; ceſſet, neque exceſſum patiatur. Fiat igitur initio ignis mitis: &

G pri-

primus quidem quaſi 4 guttarum ſive filorum : donec Materia nigreſcat. Poſt adde ut ſit quaſi 14. filorum : donec ſe abluat,& Iris apparens in colorem Gryſeum deſinat. Inde urge quaſi 24. filis, usque ad Albedinem perfectam, Nive ſuperiorem, fluentem, fixam; quæ eſt Luna Microcoſmi.

XIIX.

Quod ſi procedere cupis ad Rubedinem perfectam: per dies 70. continuabis ignem, donec Lapis vertatur in Rubinum pellucidum gravem, atq; ponderoſum : qui quidem eſt Sol Microcoſmi. Eôdem modo augmentandus, quo fuit inchoatus. Hujus unum granum, ſex mille granis æquipollet: unde in tenuiſſimâ Doſi eſt adminiſtrandus.

RADIX ELIXIRIS.

△.

R. E.

I.

Entheus eſt olli vigor, & cæleſtis imago,
Vnde fluit nobis hæc Medicina Dei.

